

TRAVELLERS CLUB I STOCKHOLM

TRAVLARNYT

ÅRGÅNG 48, NUMMER 1 VÅREN 2005

ÅRSHÖGTID PÅ HASSELBACKEN

Så stod han då där, matprofessorn **Carl Jan Granqvist**, och berättade med förtjust inlevelse om sitt favoritämne matkultur inför den månghövdade travlarskaran med Kungaparet i spetsen. Den fordom lite äppelkindade keruben har med årens utmärkelser, professor vid universitetet i Stavanger och i Sverige samt hedersdoktor vid Örebro universitet, samma universitet som påpassligt tilldelat statsminister Göran Persson en doktorshatt, fått en lite mer soignerad framtoning. Den omtänksamme ordföranden, **Jan Mårtenson**, påpekade i sitt välkomstanförande att den bästa Norgehistoria han hört var att Carl Jan blivit

professor vid Stavangers universitet. Och i och med det var kvällens ton angiven.

Om åren givit TV-kändisen och professorn en något ändrad framtoning så satt leklynnat i som förr i tiden. Förtjust strödde Carl Jan både pikanta detaljer och små charmiga elakheter i den anrättning som var kvällens föredrag på temat "En kulinarisk världsomsegling".

Föredragshällaren inledde med att visa en bild av ett festbord från 1700-talet, uppdukat som en hästsko. Att

bordsformen skulle vara ett försök att fria till turgivande makter tog föredragshällaren så småningom ur oss ahörare.

Men låt oss börja från början. Föredragshällaren växte upp i en gediget borgerlig miljö, anförtrorde han sitt auditorium. Professor Granqvist lät sig födas i Hidinge utanför Örebro där han även i stor utsträckning växte upp. Själv ansåg han att uppväxt-miljön var konservativ och det var ingen uppgift som auditoriet tyckte var alltför radikal av det

(Forts. på sidan 2)

Jan Mårtenson & Jan Hartzell

CLAES ELFSBERG - MARSMÖTET

"Godafton, här är Rapport!"

Nej, så började inte kvällens föredragshällare, **Claes Elfsberg**, men det var nog många som hade väntat sig det. Drygt 30 år som nyhetsankare i TV sätter sina spår. Hade inte föredragshällaren fortsatt med att förkunna att han dels skulle tala om upplevelser bland indianer, dels om det nya arbetet som Tittarombudsman

(Forts. på sidan 6)

MISSA INTE
ÅRSMÖTET PÅ
SÄLLSKAPET MED
FÖREDRAG AV
FRED GOLDBERG.
DEN 5/4 2005.

INNEHÅLL

Hälsningar	5
TravlarGolf	7
Hälsning från Sibirien	9
I Sydbokarnas land Patagonien	11
En glad kväll på TC 1932	18
Nya medlemmar	20
Hyllningar	23
Kalendarium	24

Gunnar Andersson med fru Aila och Österrikes ambassadör Peter Pramberger med fru Jennifer

ÅRSHÖGTID PÅ HASSELBACKEN

(Forts. från sidan 1)

välvilliga skrockande att döma, som hans minnesbilder från barndomen framkallade. Men miljön saknade inte helt omväxling.

Sälunda mötte föredragshållaren den första socialisten när han som liten pilt konfronterades med skolans vaktmästare.

Skolan spelade en central roll i många avseenden. Båda föräldrarna var lärare och dessutom förde skolplikten Carl Jan, liksom andra barn, till skolans värld. Trots att han var dyslektiker var nog tanken att han skulle bli lärare han som far sin, som man sa i dessa trakter. Man ärvde yrken på landet, berättade Carl Jan. Nu har föredragshållaren alltid varit en man som gått sina egna vägar från barnsben och valde att så småningom läsa konsthistoria och etnologi utan minsta tanke på att bli lärare.

Föräldrarna ville att Carl Jan skulle skaffa sig en god allmänbildning och de ämnen han valde att studera får väl med åtminstone teskeds råge anses

Jonas Wahlström & Axel Murray med Nord- respektive Sykoreanska ordnar

svara mot de kraven. Att bli kock, som gossen egentligen ville, var inte till att tänka på, ansågs det. Han hade för dålig kropp! Hur det nu var med den saken så dög den i alla fall så småningom till att anträda restaurangbanan och så småningom också till att hålla sig på spåret i TV.

Vi fick veta att restaurangyrket är konservativt. Dessutom verkar man vara lite ogin, eller åtminstone ogenerös i branschen, för professorn påstod framt att man inte delar med sig av kunskaper i branschen. Detta och det faktum att det inte fanns någon

postgymnasial utbildning för blivande restaurangpersonal gjorde att Carl Jan började fundera över en lösning på problemet. Av den funderingen skulle växa fram en gedigen skola för blivande restaurangpersonal, bland annat.

Bergslagen, där Carl Jan växte upp, var en bygd med en del egenheter. Sälunda förekom det tillverkning av hästskor i en omfattning som vida överskred hästarnas behov ovetande som hästarna tydligen var om bruket av ute- och inneskor bland människor. Vi fick också veta att de med den lägsta IQ:n och lägsta viljan till arbete fanns här i företrädesvis Hälleforsstrakten liksom den lägsta graden av akademisk utbildning. Här fanns också de med den största övervikten och största kriminaliteten. Det blev aldrig helt utrett under föredraget huruvida det senare ansågs väga upp det förra. Patriarkaliskt var det också. Men kunde man vänta sig annat när professorn sedan chockerade oss med uppgiften att bygden befolkades av 65 % socialister och 12 % kommunister? Lyckligtvis skulle detta komma att ändra sig, fick vi veta lite senare.

Ett ytterligare skäl till att Carl Jan kom att bygga upp restaurangskolan i Grythyttan som blev ett Måltidens Hus som blev ett måltidens universitet var att

HÄR FANNS
OCKSÅ DEN
STÖRSTA
ÖVERVIKTEN OCH
DEN HÖGSTA
KRIMINALITETEN

Förre ordföranden Bertil Nordenstam med hustru Gunilla.

Förr förra ordföranden Peter Forssman med hustru Lena

ÅRSHÖGTID PÅ HASSELBACKEN

Carl Jan såg en fin kundkrets som blivande krögare i att så många av hans vänner ynglade av sig, som han uttryckte saken, och fick en mängd barn. Såväl föräldrar som barn förvandlades för Carl Jans inre öga till presumtiva framtida kunder! Nu gällde det att själv utbilda sig till krögare, skaffa ett bra värds hus och sedan se till att han kunde skaffa sig välutbildade medarbetare. Och så; den företagsamme ynglingen skaffade sig så småningom Grythyttans Gästgifveri och startade sedan Måltidens Hus som blev till ett universitet som omfattade måltidskonstens alla finesser. Numera händer det till och med att Carl Jan arrangerar måltidsveckor där hälften av gästerna står i köket och lagar mat och hälften äter det tillagade.

Umgänget kring måltiden är det viktigaste fick vi veta. Den är en plattform för det humanistiska samtalet som bör utvecklas runt ett dukat bord. Sälunda kan en kock och en kirurg finna varandra i samband med en måltid. En kirurg kan finna anledning att beundra motoriken hos en kock som med största elegans hackar en lök under det att kocken förundras över att en kirurg finner en sådan mekanisk rörelse imponerande van som han är att skära i människors allra viktigaste delar. Och vips uppstår en själarnas musik och man kommunicerar! Att det är bra med akademiker såväl vid matbordet som vid operationsbordet fick vi också klart för oss.

Som eder ödmjuka rapportör nämnde tidigare hade Bergslagen sina egenheter. Ytterligare en var att man aldrig hade hört talas om en miljard när det första bidraget kom för att bygga upp skapelsen i Grythyttan. Inte så att man fick en miljard av staten men siffran förekom i sammanhanget och höjdes avsevärt den ekonomiska

bildningen i trakten.

För den som fortfarande satt och funderade över den inledande bilden med hästskobudet skulle det nu börja klarna. Man hade väldigt få glas på 1700-talet, varifrån bilden var hämtad. Därför fanns det löpare som, även på de bästa fester, fick springa och släcka törsten hos de nödställda med det fåtal glas som fanns! Då var bordets form till hjälp när det gällde att hålla mellantiderna nere för löparna så att icke de höga gästerna skulle lida uttorkningsdöden. Det gängse nödkrikt: Jag är törstig! fick icke utebli på grund av att gommen torkat ihop efter alltför lång väntan på dryckjom, en sak som vi travlare har den största förståelse för, filantropiskt lagda som vi är.

Idag är Måltidens Hus i Norden med Restaurangskolan i Grythyttan uttalade uppgift att sörja för en god utbildning med inriktning på måltidens estetiska gestaltning. Det låter vardagligt för oss travlare och vi vet förstås att estetik inte betyder skönhet utan läran om skönhet. Av hänsyn till icke-travlare påpekade föredragshällaren detta faktum och vi travlare kunde le igenkännande.

Måltidsperception var ett annat begrepp, som professorn berörde. Upplevelsen av mål-

tiden och minnet av måltiden, helt enkelt, förklarade Carl Jan och i andanom såg vi de mest fantastiska läckerheter framkallade ur minnet tills föredragshällaren återkallade oss till verkligheten genom att stringent påpeka att måltider av snabbmatstyp inte hörde dit. För att ytterligare illustrera det olämpliga med snabbmat i plastförpackningar visade professorn en bild på herrar (fd statsministrarna) Ingvar Carlsson och Carl Bildt mumsande på en Mc Donaldanrättning och en dito pizza med plastmuggar och sugrör för att släcka törsten. Maliciöst leende frågade föredragshällaren om auditoriet kunde tänka sig en fransk premiärminister eller president sitta och äta en sådan måltid eller - än mindre - låta sig fotograferas i ett sådant sammanhang för att därmed fullända förnedringen. Det var det förstås ingen som trodde, för vi fattade vinken, om man säger så.

Måltider är ett stort geschäft också, sina höga ideal till trots. 80-120 miljarder (se där kom ordet man inte hade hört i Bergslagen!) per år omsätts i den s.k. branschen. Och då är sannolikt inte de båda fd svenska statsministrarnas enkla måltid inräknad.

(Forts. på sidan 4)

Bordet där det saknades glas

Titti Strandberg på Årshögtid medan maken Mikael kämpar med den sibiriska kylan (se sid 9)

Invals-nämnden ordförande Göran Lundberg med hustru Marit

Carl Jan Granqvist med Kerstin Wachtmeister

ÅRSHÖGTID PÅ HASSELBACKEN

(Forts. från sidan 3)

Nå hur står sig då ”di svenske” i kokkonsthänseende vid en internationell jämförelse?

Ja, förvånansvärt bra, enligt Carl Jan. Maten är utmärkt, våra vinval skäms inte för sig men ack, ack, ack; konversationen! Kommen så här långt i sitt föredrag såg professorn plågad ut. Vi är helt enkelt dåliga på att umgås med varandra vi svenskar.

Men vi är på rätt spår, anförtrorde oss Carl Jan. Sakta men säkert sprids talangen att

”Den berömda bilden”

är det i stor utsträckning hans förtjänst att Hällefors kommit igång så storartat på nytt. Eller ”hamnat på kartan”, som det heter i TV, när man inte tjarar om att ”fokusera” på saker och ting.

Vi fick också en intressant exposé över måltider ute i världen, avättna såväl av föredragshållaren, som andra notabiliteter. Hur olika dessa kan påverka oss människor belyses på ett förtjänstfullt sätt av den illustrativa skioptikonbild vi fick se. Den var hämtad från en Nobelmiddag där nobelpristagaren Kenzaburo Oe i det närmaste totalt gått till vila med ansiktet parkerat strax ovanför tallriken, under det att hans bordsdam Prinsessan Christina, fru Magnusson, formligen strålade av energi.

En måltid ska vara generationsöverskridande och bestå av sinnesförnimmelser, menade Carl Jan. Den ska vara emotionell och inte intellektuell och efter den informationen drogs en och annan lättadens suck. Judarna togs som ett intressant exempel på vilken vikt man ska lägga vid en måltid. För dem som inget eget territorium haft under långa tider blir själva måltiden ett territorium. Att måltiden kan utvecklas till ett disponerande av territorium har

var och som försökt äta ombord på ett flygplan full förstäelse för.

Vi fick också veta att man uppfattar choklad olika till smaken beroende på under vilket ljus den befinner sig. Synen är nämligen 80 % av matupplevelsen. Ordfattigdom råder i svenskan när det gäller mat och måltid.

”Härsket” var det enda ord föredragshållaren kunde påminna sig som beskriver hur något egentligen smakar. I övrigt rör vi oss med ett flummigt fikonspråk när vi beskriver matens smak, ungefär som när vi pladdrar om vinets egenskaper, framgick det vidare.

Centraleuropéerna däremot har ett matspråk. Huruvida vi som medlemmar av EU kommer att tilldelas ett antal centraleuropeiska ord att bruka i kulinariska sammanhang berörde icke vår föredragshållare.

Klimatet har också betydelse, liksom tusentals år av svält som människan gått igenom innan överflödssamhället kom och gjorde många av oss feta och präktiga.

Hur ska man då komponera en internationell rätt om man t.ex. skulle ha serverat en måltid för president Clinton, Yasser Arafat och utrikes-

konversera och umgås, inte minst genom eleverna som läser vid Grythyttans måltidsuniversitet.

Det har gått framåt i Hällefors också. Nu har man blivit så mycket mer begåvad att man arbetar i stället för att vara kriminell, man har fått kulturstöd och blivit kulturell i staden och det är full fart i samhället. Huruvida folk gått ned i vikt sedan Måltidens hus etablerade sig framgick inte, men man får inte allt som gamle Wallenberg brukade säga. Idag är Hällefors Sveriges kulturtätaste kommun. Allt detta i förändringens tecken från ett liv i säck och aska till ett dukat bord föranledde föredragshållaren att mynta uttrycket ”Från stältid till måltid!”. Dessa framgångar för bygden har gjort att unga flyttar in och industrierna växer upp om inte som läckra matsvampar ur jorden, så i alla fall i rask takt. Blygsamheten förbjöd förstås vår föredragshållare att fullt ut peka på sin egen roll i sammanhanget, men tvivelsutan

HUR SKA MAN DÅ
KOMPONERA EN
INTERNATIONELL
RÄTT OM MAN
T.EX. SKULLE HA
SERVERAT EN
MÅLTID FÖR
PRESIDENT
CLINTON, YASSER
ARAFAT OCH
UTRIKESMINISTER
ALBRIGHT?

Kommer hatten från Örebro?

ÅRSHÖGTID PÅ HASSELBACKEN

minister Albright frågade vår föredragshållare. Där blev vi svaret skyldiga! Det aldeles naturliga svaret; valflask, dög förstås inte med tanke på Arafats närvaro vid bordet, ty alla får inte äta sådant som kommer från grisar, som den religiöst bevandrade åhörarskaran givetvis kände till.

Efter att ha fått om inte det mesta så i alla fall det bästa ur Carl Jans fatatur, såväl kulinariskt som verbalt, under ett synnerligen informativt och underhållande föredrag, drog vi oss inåt kvällens dukade bord med våra nya kunskaper.

Efter en välkomstkål höll vår

ordförande, Jan Mårtenson, för kvällen iförd frack och dubbelroll, en redogörelse på vers för det gångna travlaråret. Detta gjorde han med bravur och insatsen var så mycket mer uppskattad som Jan åtagit sig att för kvällen fylla det tomrum som uppstått när vår mycket uppskattade klubbsekreterare Gösta Appeltofft gått bort och alltså inte kunde fortsätta sin mångåriga tradition som krönikör.

Efter måltiden tackade Konungen för såväl ett mycket uppskattat föredrag som en vålsmakande måltid och avslutade med en anekdot från

Stockholm Söder som fick taket att nära nog lyfta av skrattsalvor.

När applåderna efter Kungens tal lagt sig kom **Tre Tenorer** och underhöll på ett fantastiskt sätt, sponsrade av klubbkamraten **Gunnar Andersson**. Tenorerna som lystrade till namnen **Ragnar Ulfung**, **Ulrik Quale** och **Lars Erik Jonsson** fick stormande applåder för sina Italieninspirerade nummer och avlockades t o m med ett extranummer.

Fram emot midnatt var en fullödlig kväll slut.

Noterat av Clas Göran Carlsson

De Tre Tenorerna Ulfung, Quale och Jonsson var ett uppskattat inslag

Här applåderade av travlarbrodern Leif H. Hjäre

HÄLSNINGAR

☒ Travlarbröder, här har den första snön fallit och landskapet övergår från färgrikt till svartvitt och de geologiska skikten på bergssidorna tecknar vackra mönster. Är här för att arbeta med en dokumentärfilmsprojekt. Fåglarna har gett sig av och tystnaden är påträngande. Solen står lågt över bergen och är snart borta för i år. Polarhälsningar från Svalbard.

Fred Goldberg

☒ Kära Travlare. Det har varit fantastiska dagar här i Brasilien med besök till flera vattenkraftverk. Som pricken över i-et avslutades besöken på ITAI-PU, världens största vattenkraftverk. Har även besökt naturens under: Vattenfallen i IGUAÇU. I morgon bär det av till Rio för att avrunda besöket. Många Travlarhälsningar

Anders Lindeen

☒ Lördagen den 26 februari avreser jag med flyg från Arlanda och ca 6 - 8 veckor framåt kommer att befinna mig på MC från Indien till Sverige. Jag kan inte delta i några sammankomster förrän i maj. Startar i Madras via Bombay, Amritsar, genom hela Pakistan, he-

la Iran, Turkiet upp genom Europa.

MC:n är en ny Royal Enfield köpt i Sverige och inkörd här med ca 70 mil och skickad med båt till Indien. Hela resan beräknas till 1200 - 1400 mil.

Helge Backlund

☒ Kära Travlarbröder, ännu en hälsning från Sydamerika. Denna gång från Ecuador där jag har avslutat förhandlingarna för ett projekt SwedPower har fått. Passade även på att besöka världens mitt, för att stå med ett ben på var sin sida om 0-linjen. Travlarhälsningar

Anders Lindeen

☒ Just hemkommen från en vecka med föreläsningar i Davos, Basel och Budapest om diverse nya forskningsrön om diabetes och hjärtsjukdom passar jag på att tacka för en trevlig, välordnad och givande årshögtid. Denna festlighet ser jag och min fru alltid fram emot och prioriterar i kalendern, oftast alltför fylld med aktiviteter på resande fot, för att kunna vara med.

Tyvärr går det inte för mig att delta den 8 mars. Jag är denna dag i USA för att vara

ordförande för en kommitté bestående av c:a 15 amerikanska och europeiska hjärtläkare och forskare. Vi skall ta fram internationella riktlinjer för hur man ska handlägga patienter med den hjärtrytmstörning som kallas förmaksflimmer, den och vanligaste, mest betydelsefulla och kostsamma hjärtrytmrubbningen, i tilltagande men med nya och bra behandlingsmöjligheter. Ett hedersamt uppdrag men det för med sig en resa till Orlando för intensiva diskussioner med arbetsgruppen. På något vis försvarar jag mitt epitet som travlare men det har blivit litet för mycket på senaste tiden. Fast det är ju, som alltid, roligt att träffa nya och gamla utländska vänner.

Får jag be att du framför mina varmaste travlarhälsningar till närvarande bröder och vänner!

Lars Rydén

☒ God Jul och Gott Nytt år! Och Tack för postogram på "dagen" Hälsningar

Björn Lönnqvist.

☒ Tack för uppvaktning på min 75-årsdag! God Jul och

(Forts. på sidan 17)

C:A 6-8 VECKOR
FRAMÅT KOMMER
JAG ATT BEFINNA
MIG PÅ EN MC
FRÅN INDIEN TILL
SVERIGE, EN
ROYAL ENFIELD
SOM JAG SKICKAT
MED BÅT TILL
INDIEN.

EFTERLYSNING

Jan Hartzell söker efter några medlemmar som kan hjälpa till att gå igenom klubbens arkiv. Kontakt: Tel: (08) 341 666 eller (070) 440 0656 jan.hartzell@telia.com

CLAES ELFSBERG - MARSMÖTET

(Forts. från sidan 1)

(Titto?) så hade nog en och annan travlarbroder börjat treva efter fjärrkontrollen för att justera ljudet och bilden efter personlig smak. Inte för att det behövdes, Claes Elfsberg såg precis ut så som han gör vid normalkalibrering i TV och hans diktning var föredömlig.

Men föredragshållaren hann dessförinnan oroa känsliga bröder genom att hävda att han minsann kunde presentera en braskande nyhet på rätt sätt på 20 sekunder. Värre var det med ett föredrag som siktade mot

HAN KAN
MINSANN
PRESENTERA EN
BRASKANDE
NYHET PÅ 20
SEKUNDER. VÄRRE
VAR DET MED ETT
FÖREDRAG SOM
SIKTADE MOT 45-
MINUTERSNIVÅN.

45-minutersnivån. Där påstod sig Claes Elfsberg vara "erbarmligt dålig". Nu ska man inte tro allt man hör i TV, som bekant, och inte heller allt vad TV-folk säger live som det heter i TV.

Den forne praktikanten på Rapportredaktionen växte med uppgiften och blev Mr Rapport. För en ambitiös ung man, bördig från Svedmyra utanför Stockholm, utbildad vid Journalisthögskolan var TV:s Rapportredaktion en lämplig plattform, tyckte den unge Claes Elfsberg. Och där hamnade han och där blev han kvar och ledde, förutom Rapport, pratprogrammet 24 minuter (gemensamt kallat Talkshow på nysvenska) och Dokument utifrån. Alla med utmärkt resultat, som minnesgoda tittare kunde erinra sig.

Men nu var det inte i första hand kring dessa insatser kvällen föredrag skulle handla utan om hans arbete som Tittarombudsman och indianintresserad.

Många undrade förstas i sitt stilla sinne hur man kan lämna ett arbete som nyhetsankare för att gå över till att bli en enmansklagomur. Men det bor naturligtvis en jantelagstrogen självplågare i oss alla och detta var föredragshållarens sätt att straffa sig för alla tidigare lagrar han skördat i rutan.

Tittarombudsmannen (i fortsättningen kallad TO) har till uppgift att företräda allmänheten, tittarna, inför SVT. Till TO kan vi alla vända oss när vi anser/inser (stryk det som ej önskas) att nu har det gått för långt! Eller när vi känner brist-sjukdomarna komma krypande för att vi aldrig får se våra favoritprogram. Några alerta travlarbroder passade på att redan under föredragets gång utnyttja denna möjlighet, efter det att föredragshållaren utmanat ödet genom att säga att frågor fick gärna ställas under hans framställning.

TO skall förbättra dialogen med tittaren, fick vi veta. Han skall företräda tittarna MOT SVT. Han är vidare direkt underställd SVT:s vd, detta för att han ska stå fri från programdirektörer och andra.

Ett vanligt klagomål från äldre är att det är svårt att höra vad som sägs i TV. Någon imperinent travlarbroder väste att det inte alltid var en förlust innan, Elfsberg fortsatte med

att säga att det givetvis är något som han med skärpa har tagit upp med sina kollegor.

Ett annat klagomål som är vanligt är att det förekommer för mycket svordomar och rätt språk i SVT. Där höll Elfsberg med och även det har påtalats inom koncernen. Liksom att nakenhet inte är detsamma som humor även om man utövar den i sådana sammanhang som idrottsgalor. Programfrågor ska inte hamna i SVT:s styrelse, där hör de inte hemma. Det ska heller inte förekomma politiskt inflytande över programmen.

Hur säkert sitter då en medarbetare som företräder "andra sidan" inom koncernen dvs. tittarna, mot SVT? Ja, den enda risken att Claes blir av med jobbet ligger i att han allvarligt missköter sig.

TO konstaterade också att ordet ombudsman är ett av de få ord som exporterats till bl a engelskan från svenska språket. Vår generositet här i landet känner, som bekant, inga gränser. Det finns också en illuster samling som heter ONO och det har ingenting med John Lennons änka att göra, utan betyder helt enkelt Organization News Ombudsmen.

Vi fick offra ett ä i sista ordet, annars är det helsvenskt. Denna illustra skara utgörs av män och kvinnor (inte att förglomma på kvinnodagen!) som i olika län-

Ny medlem Gösta Wetterlind tillsammans med Axel M. Murray

Jonas Wahlström tillsammans med nya medlemmarna Carl-Henrik Folstad och Johan Harmenberg.

Peter Hanneberg och Per Wranner tillsammans med nye medlemmen Bruno Helgeson.

CLAES ELFSBERG - MARSMÖTET

der sysslar med att företräda tittarna mot mediabolagen. Det måste vara en särdeles skojig uppgift i t.ex. Nordkorea, men eder ödmjuka referent glömde i hastigheten att fråga om det finns någon TO i Nordkorea.

Ett antal bröder i åhörarskaran passade efter denna introduktion på att meddela sin syn på vissa TV-program och stoiskt lugn redogjorde Claes Elfsberg för sakernas förhållanden så som han såg dem. Det visade sig också att travlarbrodern **Arne Weise** hade att förflutet som ombudsman. Han tyglade sin blygsamhet kring den egna personen och berättade att han hade företrätt läsarna under programtidningen Roster i Radios tid i densamma. Ett par meningar och blickar av samförstånd mellan de två yrkesbröderna undgick ingalunda oss skarpörade och dito - ögda travlare.

Efter att ha behandlat detta delikata ämne övergick kvällens föredragshållare till ett besök hos indianer i Dakota, USA.

1980 arbetade Claes Elfsberg som sommarvikarie för SVT i USA. Han hade då sedan länge närt en pojkdrom; att få träffa de indianer han och hans lekamrater som barn gestaltade i ödesmättade delar av Svedmyra. Claes hade med stor framgång arbetat med reportage kring Three Mile Island (just det, kärnkraftsolyckan som Tage Danielsson så begåvat raljerade kring), dramatiken kring Mt St Helen och en del miljöreportage. Som nyhets-sommar hade det varit en fullträff, dvs. bara jämmer och elände och ankors klagan. Men även den mest hängivne nyhetsjournalist kan få nog av katastrofgodbitar och Claes ville ge sig ut på de stora vidderna och träffa indianer!

Han läste New York Times, en tidning som när den är full-

matad med lätthet hanteras av fyra fullvuxna män, och där hittade han en intressant artikel. Där stod att indianerna hade vunnit en seger i Högsta domstolen. Detta fångade unge Claes' intresse.

Det visade sig att det handlade om sentida ättlingar till dem som gav general Custer på söta nöten vid Little Big Horn. I dens striden fanns bl.a. **Sitting Bull** och **Crazy Horse** med och detta räckte mer än väl för att väcka romantiska pojkboksdrommar hos reportern Elfsberg. När han föreslog ett reportage om dessa sentida ättlingar förhöll sig cheferna hemma i Sverige manligt behärskade till idén, men lät honom hållas eftersom han gjort så bra ifrån sig dittills.

Claes ringde Indianbyrån för att skaffa sig mer information. Där fick han rådet att tala med en herre vid namn **Looking Elk** som var Chief i Oglalastammen. Claes ringde, gjorde upp en tid med "Tittande Älgen" och styrde kosan till Rapid City i Syd-Dakota. Efter en dammig resa på prärien var Claes och hans fotograf framme i Rapid City. Det visade sig vara i det närmaste en skämtstad. En gata och inte mycket mer!

Men barndomens minnen hann ifatt Claes och han kände

mystiken och spänningen tätna. Snart skulle han stå ansikte mot ansikte med barndomens fantasieggande folk.

Indianerna var de som återinförde hästen som arbetsdjur i Amerika. Den behövdes vid buffeljakterna och vid längre förflyttningar. Vildhästar har funnits - och finns - i USA.

Dakota betyder vän(ner) på siouxindianernas språk, berättade Claes Elfsberg. Men Sioux är konkurrerande stammars namn på stammen och är en förkortning av ett långt och krångligt namn. Sioux betyder för en annan stam fiende eller orm!

Något enhetligt ord för det svenska indian finns inte, så vitt Claes visste på något av indianernas språk. Som bekant finns det inget distinkt ord på engelska heller. Indian kan lika gärna avse en person i Indien som en indian. "Native American" är samlingsnamnet de själva använder.

Väl framme i Rapid City fann man staden i stort sett tom! Några höns och äldre kvinnor var allt som fanns av liv! Claes fick veta att det var fel dag att hälsa på. Alla firade årsdagen en bit därifrån! Åt till Pow-wow sa den gamla kvinna och pekade bort mot prärien. Där fanns

(Forts. på sidan 8)

TRAVLARGOLF

SMÅDALARÖ GÄRD

**Inbjudan till Travlargolf
27-28 maj 2005
Smådalarö Gärd & Golf**

Fredag 27 maj

- 15.00 ...eller tidigare. Ankomst med incheckning på rummen.
15.30 Start 9 hål Texas Scramble. Trevligt sätt att lära känna banan.
18.00 Öl & vedlad bastu, eller bara relaxa på bryggan med öl för de som önskar.
20.00 Herrgårdens trerätters middag, kaffe.
Sedan Paving bar men social samvaro.

Lördag 28 maj

- 07.30 Dignande frukostbuffé
08.30 Genomgång av dagens tävling, 18 hål, individuellt och lag.
09.00 Start
13.30 Lunch och prisutdelning
Sedan Hem för de som önskar. Om man vill stanna till söndagen går det att ordna.
Pris Allt enligt ovan, green-fee 2 dagar, ved-bastu med förfriskningar, trerätters middag, logi, frukost och lunch. Per person i dubbelrum 1.550 kr, tillägg för enkelrum 350 kr. Drycker tillkommer.

ANMÄLAN:

Till TC' egen caddiemaster
Anders Åberg på
tel (070) 777 2770
eller
anders.berg@bergfilm.se

För vidare information om bana och Smådalarö Gärd se:
www.smadalarogard.se

CLAES ELFSBERG - MARSMÖTET

(Forts. från sidan 7)

också Looking Elk, meddelade hon.

Medan det drivande ogräset (tumbleweeds) på prärien och dammet efter bilen fascinerat de övriga under bilresan hade Claes läst på om Sioux-indianerna som han snart skulle träffa. The Great Sioux Nation i Dakota, Lakota eller Nakota (allt lika rätt) väntade honom. Han visste att de olika stammarna talade olika språk och inte nödvändigtvis förstod varandra och inte heller hade identiska sedvänjor. Och att indianerna efterhand dragit sig allt längre västerut kring förförä sekelskiftet hade ingenting med att de ville göra sig mer tillgängliga för Hollywoods filmare. Strider mellan olika stammar och vita invandrare trängde undan dem i jakt på boplatser, helt enkelt. Och klarade de inte av det själva fick de hjälp av amerikanska kavalleriet.

På vägen dit erinrade sig Claes Blackhill, indianernas heliga berg i trakten. Där fann de vita guld och så började man exploatera berget helt okänslig för att där vilade indianernas döda och där fanns förfädernas andar.

Och så tänkte han på slaget vi Little Big Horn 1876. Det var där general Custer och hans män blev i det närmaste utaderade. Tyvärr medförde det att ingen som kunde skriva ner händelsen överlevde. Det gör att det inte finns särskilt bra redogörelser för händelsen, men nu pågår utgrävningar i området och Discovery, denna utmärkta TV-kanal, håller på med ett vetenskapligt program kring fynden och man hoppas kunna få en bättre bild av vad som verkligen hände.

Så var då Claes och de övriga framme på platsen där man firar Pow-wow och han började leta

efter Looking Elk. In på en bar, genom klassiska vildvästernsvängdörrar steg Claes i jakten indianhövdingen. Mycket riktigt så fanns han där och han fann tidpunkten för mötet med Claes lika illa vald som den gamla kvinnan i Rapid City! Idag firade man! Ett par tusen personer fanns på plats för att det skulle firas grundligt. Hembränt fanns i så riklig mängd att det även räckte till redaktör Elfsberg och hans fotograf.

Hur det nu var så lyckades Claes övertala Looking Elk att han skulle få göra ett reportage på ort och ställe genom att med lock och pock få över den indianske hedersmannen på sin sida. Men det var inte Looking Elk själv som avgjorde den saken, fick Claes veta. Det var hans "War chiefs". Nu reste sig nackhären på vår unge reporter. War chiefs! Det var inte dåligt för den som drömt pojkdrommen om ett möte med riktiga indianer så länge! Ett gäng yngre indianer ställde sig i en ring och höll krigsråd, precis så som Claes hade sett på film att det gick till, och efter ett visst dividerande kom beskedet: OK!

Så kom det sig att Claes Elfsberg fick skildra sin pojkdroms indianer under en Pow-wow där man drack hembränt och sköt i luften (precis som cowboys) dagen lång allt under det att händelserna filmades.

Givetvis pratade Claes med dem han kom åt. En indian berättade att han hade drömt om en alldeles speciell, mörk molnformation som drog fram över himmelen. När han vaknade var beslutet fattat; han skulle döpa sin son till Black Cloud! Claes fick sedan uppleva namngivningsceremonin där man samlades i en ring och med urgamla riter döpte barnet. Det avslutades med att fadern fäste en fjäder i sonens hår med fjädern pekande nedåt, inte

uppåt som Claes hade trott att det skulle vara.

Om spänningen och mystiken var förstklassig så var husstandarden den eländigaste Claes någonsin sett, men att få prata med Looking Elk och de andra var också en oförglömlig upplevelse för Claes Elfsberg.

Efter ett dygn tillsammans med indianerna var pojkdrommen en verklighet i alla avseenden. Personligen hade Claes fått uppleva det han drömt om sedan barnaåren och yrkesmässigt hade han fått ett bra TV-material. Med stor inlevelse förklarade han att det var hans livs resa även om det inte var mycket till resa. Till skillnad från Karin Boye som hävdade att det var själva resan som var behållningen så kunde Claes Elfsberg hävda att det var själva målet som var behållningen.

Efter det mycket trevliga föredraget fick travlarbröderna tillfälle att ställa ytterligare frågor och då fick Claes Elfsberg känna på hur det kan vara att företräda tittarna mot SVT. Synpunkternas antal och de goda råden var i antal icke märkligt understigande Egyptens gräshoppor i antal.

Noterat av Clas Göran Carlsson

Clas Göran Carlsson noterar när han inte fotograferar

MEN ATT FÅ
PRATA MED
LOOKING ELK
OCH DE ANDRA
VAR EN
OFÖRGLÖMLIG
UPPLEVELSE.

Per-Olof Myrén tillsammans med nye medlemmen Per Taube.

Bertil Nordenstam tillsammans med Folke U. Persson.

EN HÄLSNING FRÅN SIBIRIEN

rapport DECEMBER

När vi lämnade civilisationen och Zyryanka för en månad och 40 mil sedan, trodde alla där att vi skulle dö, utan undantag. Att färdas på skidor i det kallast bebodda klimatet på jorden under den mörkaste tiden, vintern, ansågs vara en omöjlighet. När vi anlände hit till det lilla jakutiska samhället Srednekolymsk idag, i -51 grader, blev vi hyllade som hjältar. Omtumlande och uppskattat, men vi är mest trötta, om än nöjda att ha nått fram även om det känns lite som om vi kom undan med hjärtat i halsgropen.

Det går bara inte att riktigt beskriva hur vi frusit och hur nära det varit att det skulle gå riktigt illa. Till följd av midvintern, så har vi mest färdats i mörker, och vi har haft en medeltemperatur på -44 grader under en månad och bristen på ljus gör att det är lika råkallt hela dygnet. Kylan har greppet om oss hela tiden. När jag då redan under de första dagarna fick en mindre trevlig köldskada på högertumme och flera förfrysningar, då blev vi rädda. Och vi kände nog bägge att det här kommer aldrig att gå vägen. Men kombinationen perfekt planering, ordentligt

med humor, självdistans och livsglädje, västerdalmask, envishet och mod och några få möten med dessa oerhört fina, men mycket isolerade, sibirier gjorde att det gick vägen. Vi har ju också haft en del mindre trevliga utrustningsproblem. En pjäxa sönder, tre bindningar, tre tältpinnar, köket går inte att köra för fullt när det är under -45 grader (men eftersom vi är skogsmänniskor och alltid har yxa och såg med oss, plus bensin, så eldar vi i stället) och att sova i tält i 50 graders kyla är mest bara en enda lång mardröm.

För tre dagar sedan gick temperaturen under -50 grader och all metall i vår utrustning blev så skör att den bara, ja,

nästan detonerade, och gick sönder, i stort sett alla skidbindningar(!) Så vi har pulsat fram den sista biten. Johan hade diarré av och till, ren utmattning, och fick förfrysningar på alla fingrar dessa dagar! Då förstår nu hur kallt det är/var. Nästan omänskligt!

Allt frysande till trots har det på många vis varit en fantastisk tur. Vi har gjort det vi är här för att göra. Vi har lyckats dokumentera varenda själ och varenda bostad som finns längs vägen. Deras liv, tankar och idéer. Jägare, trappers och fiskare. Med de absolut finaste människor som finns att finna på vår jord idag! Ryssar, jakuter och de renägande evenerna. Vi har också ritat om de befintliga kartorna en hel del, så det känns som om vi fortsatt vår vetenskapliga gärning i rätt anda.

Vår färd väcker uppmärksamhet här i Ryssland och Jakutien. Vi inledde också ett samarbete med en av världens mest erkända köldforskare i Magadan i juli, Dr Arkady Maximov, och han trodde inte sina öron när vi idag talade om att vi tagit oss hit till Srednekolymsk i denna kyla och han kommer att på något vis ta sig hit innan vi åker vidare norröver, för att göra fullständiga tester på oss och kon-

(Forts. på sidan 10)

Längs vår väg kommer vi att möta minst fyra stammar av sibirisk urbefolkning: tjuktjer, evener, jakuter och jukahirer. Vad gäller kultur, levnadssätt, animistisk religion och språk är de nära besläktade med eskimåer, samer, tibetaner och indianer. Ändå är de väldigt annorlunda, mycket beroende på hur bra eller dåligt de klarat av att stå mot den ryska kolonialiseringen, sovjeternas dramatiska samhällsförändring och den nuvarande industrialiseringen av Sibirien. Flertalet av dem har gjort militärtjänst eller gått i skola hos sovjeterna, kan tala ryska och har till viss del anammat det ryska samhället. Men långt ifrån alla. I synnerhet de som fortfarande lever längs den isolerade, iskalla och otillgängliga Kolyma.

Tjuktjerna är Sibiens mest isolerade och minst påverkade minoritetsfolk. De är seminomadiska, bor i renskinnstält och överlever genom att fiska och jaga från kajak. Därtill bedriver de en urgammal tamrenhållning utan att ens använda hundar för att driva hjordarna. Barhuvad och med nakna händer sköter de alla sina sysslor oavsett temperatur. De var de sista av Sibiens urbefolkning som gav upp mot de påträngande ryssarna under 1500-talets kolonialisering av detta väldiga område.

Evenerna är mest lika samerna av de fyra stammarna. De rider, mjölkar och brukar sina tamrenar på samma sätt som samerna. De lever på jakt och fiske.

Jakuterna är seminomadiska jägare och renskötare, och de som mest anammat den ryska kulturen och den sovjetiska samhällsordningen. De härrör från turkiska Asien och de har inrättat den ännu inte helt fria staten Jakutien/Sacha, i ett försök att göra sig fria från rysk påverkan.

Jukahirena är ett folk på gränsen att dö ut. Det finns enbart 500 jukahirer kvar. De är nomader som lever också på jakt och fiske.

Längs Kolyma finns också människor som inte passar in i den vanliga samhällsmallen. Enslingar, rymlingar, forskare, nybyggare, före detta lägerfångar, kriminella, mördare och flyktningar. Vi vill berätta om dessa udda, annorlunda människor. Vi vill hitta det sibiriska lynnet.

Det här var ju roligt.....

Fiskefänge

DET HAR INTE
VARIT ENKELT
OCH VI HAR
BÄGGE UPPLEVT
EN VISS
DYSTERHET
UNDER HELA
PERIODEN. EN
TID AV STOR
SJÄLVRANNSAKAN.

Den svenska babujkan

Lokalbefolkningen inspireras

EN HÄLSNING FRÅN SIBIRIEN

(Forts. från sidan 9)

trollera hur våra kroppar förändrats sedan juli av denna extrema kyla.

Nog med skrävel denna gång. Vi blir kvar här i jakutiska Srednekolymsk fram till 1:a februari, när en än svårare månad väntar. Mer om det senare. Orkar inte oro oss just nu, bara njuta. Under en och en halv månad i Srednekolymsk skall vi försöka utrona hur folk klarar av denna kyla. Ja, hela samhället.

rapport JANUARI

Först nu efter sex veckors vila i Srednekolymsk, börjar vi känna att vi återhämtat oss, till 75%, från den mycket svåra och iskalla färden från Zyryanka och hit. Nu är det dags för nästa svåra etapp. Samma avstånd, samma tid, en månad och 35 mil nordöst härifrån till det lilla tjuktjer-samhället Kolymskaya. Temperaturen är stabil runt 40 minus nu, men under nästan hela denna tid har vi haft temperaturer mellan -38°C till -53°C. Problemet nu är att de iskalla vindarnas tid har inletts och i dessa redan låga temperaturer, så blir det nästan omöjligt att inte dra på sig förfrysningar och köldskador. Med stor försiktighet skall vi kunna minimera bekymren. Vi får hoppas att det blir främst sydvindar, för om nordavinden klipper till, får vi den i ansiktet och det blir mycket besvärligt. Samtidigt drar den dräparvinden med sig snö, vilket kommer att göra vår skidåkning till ett enda långt slitarbete.

Värst är det kanske med motivationen. Innan vi lämnade Zyryanka, visste vi inte hur fruktansvärt kallt det är när det är -40 till -50°C dygnet runt. Att leva ute dygnet runt i en månads tid och mer i dessa temperaturer är en enda lång mardröm. Man är så fruk-

tansvärt utsatt hela tiden och minsta lilla misstag kan leda till hemskheter. Nu vet vi det och därför är det svårare att locka fram motivationen. Vem vill frivilligt uppleva känslan av att varenda fingerspets är bortdomnad av förfrysning, känna den kusliga känslan av hur isen på ryggraden smälter under natten, få våldsamma diarréer när temperaturerna kryper under 50 minus och att kylan under natten ibland är så svår att man ligger och skakar i brygga? Inte helt enkelt att hitta full motivation, men vi vet ju varför vi är här och varför vi utsätter oss för detta. Det måste man veta, annars går det ju inte. Samtidigt har vi i likhet med alla andra i Srednekolymsk bara klarat av att vara ute en timme per dag i snitt under vintern här och resten av tiden gömt sig undan kylan och det eviga mörkret inomhus. Det har inte varit enkelt och vi har bägge upplevt en viss dysterhet under hela perioden. En tid av stor självrannsakning.

Men, ändå kommer vi att ta oss genom även denna del, för ett pris i vanlig ordning, vilket vet vi inte ännu, men att vi kommer att klara av det, kommer, helt och hållet, att bero på dessa fantastiska människor som lever här. Jakuter, evener och ryssar. Sedan vår ankomst har vi hyllats som hjältar i samhället

och var vi än kommer bjuds vi på hedrande kyssar på händerna och VIP-behandlingar. Alla följer vår färd och stöder oss. Folk knackar på i lägenheten och ger oss fisk, renkött och annat. Osannolikt nog har myndigheterna "beordrat" alla jägare och fiskare som normalt har vinterlov nu, att bege sig ut i stugorna längs vår väg för att hjälpa oss med värme och mat! Helt osannolikt egentligen! Om nu detta är sant, så kan det innebära att det finns folk ungefär var tredje dag i snitt längs vår väg!

Dessutom har vi fått viktiga jobb gjorda. Vi har kommit de animistiska och oerhört fina jakuterna in på livet. Vi har dessutom dokumenterat hur ett sådant här litet samhälle upplever denna extrema kyla är ut och är in. Samtidigt är jakuterna av hävd ett hästfolk och i området finns över 5000 unika jakuthästar, flertalet fritt levande, och jakutiska cowboys finns det massor av och vi har fått ett rikt material. Av de ursprungliga invånarna, för jakuterna är ett inflyttat folk, så har vi nu lyckats dokumentera everna. Ett renskötande folk med stora likheter med våra samer.

Travlarbrodern Mikael Strandberg

I SYDBOKARNAS LAND - PATAGONIEN

De tre tornen, Torres del Paine, Chile

Under millennieskiftets första år besökte **Sten Ridderlöf** två av sina drömmars mål. Patagonien under mars månad och Kurilerna och Sachalin i september. Två vitt skilda floraområden på var sin sida av jordklotet genomsköttes under sina respektive höstar på jakt efter lignoser möjliga att odla i Norden. I Sydamerika besöktes allt från kalltempererade regnskogar till taggig stäpp, främst för att finna härdiga sydbokar men även intressanta buskar.

Sedan tidigt 90-tal, då jag först kom i kontakt med en mindre grupp sydbokar *Nothofagus pumilio* i det danska arbetet Forsthaven i Charlottenlund och efter att själv några år senare planterat en annan sydboksart *N. antarctica*, uppstod en efterhängsen fascination av detta trädsläkte. När **Heiki Tamm** från Tallinns botaniska trädgård föreslog gemensamma expeditioner för insamling av växter till södra hemisfären så hade jag inte svårt att acceptera propån. Min avsikt var att studera så många sydboksarter som möjligt på deras naturliga växtplatser. Speciellt de som på grund av ett barskt klimat levde på gränsen till sin existens. Helst skulle de tvingas utstå en längre tids kyla med ordentlig tjäle, uttorkande vindar samt en årsnederbörd och daglängd som inte avviker för mycket från förhållandena i Mellansverige. Alltså en vegetationsperiod på ett halvår och med en årsneder-

börd om högst en meter, helst endast hälften. Sådana lokaler kan man möjligen finna i Patagonien och Eldlandet i Sydamerika, särskilt på Andernas östsida.

Till släktet, eller möjligen familjen *Nothofagus* räknas f.n. 34 arter, 3 varieteter och 3 naturhybrider. För det mesta är de vintergröna träd utom sju arter som är lövfällande. Sydbokarna är normalt skogbildande träd av högt förstligt värde men uppträder även i buskform särskilt i lågpina områden. *Nothofagus* är känd för sin roll som testtaxon för studier av utvecklingen av det forna Gondwana. Denna jättekontinent hade under jura- och kritperioderna en utbredning som i stort påminner om syd-bokarnas, nämligen södra Sydamerika, Nya Zeeland, sydöstra Australien, Tasmanien, Nya Guinea och Nya Kaledonien.

Till skillnad från Nya Zeeland är sydboksskogarna i Sydamerika både väldiga och artrikare. Virket är också viktigt för skogsindustrin. Landmassan i Argentina och Chile spjälkas upp av de mäktiga Anderna. Öster om bergskedjan uppstår regnskugga tack vare att den ihållande vinden från Stilla havet avger sin fuktighet främst i de höglänta, chilenska bergen. Österut, ett stycke in i Argentina utbreder sig fjällhed, platt stäpp, halvöknar och på vissa

ställen ren öken med saltsjöar ända ut till atlantkusten. Om inte gräs och halvbuskar funnits skulle denna del av Patagonien lätt kunna uppfattas som ett kargt mänlandskap.

Till Patagonien räknas den argentinska provinsen Chubut som ligger ungefär vid den 42:a breddgraden. Omkring 120 mil söderut, vid latitud 52,5° skiljs fastlandet mot Eldlandet genom Magellans sund. Söder om 55:e breddgraden trasas den stora huvudön, Isla Grande de Tierra del Fuego, upp i en arkipelag. Den sydligaste ön är Kap Horn. Bärning 55°50'S; 67°30'W, samma latitud som Landskrona fast på södra halvklotet. Dagslängden är densamma, men i övrigt är förhållandena bistrare, främst genom ett kallmaritimt klimat med exceptionellt starka vindar och kalla strömmar. Denna växtinsamlingsresa till södra halvklotet gick till detta ofantliga område.

Den första resan som skedde redan 1998 gick till Nya Zeelands sydö där jag kom i kontakt med en för mig främmande flora med många endemer, trädormbunkar och vintergröna sydbokar. Nästan på dagen två år senare, den 2 mars år 2000, mötte jag åter Heiki Tamm, denna gång med tre ester i resällskap, på Madrids flygplats för vidare färd till Buenos Aires. Därifrån färdades vi 80 mil med en bekväm buss till Bariloche där vi hyrde en s.k. van. Den kom att bli vår följeslagare i 700 strapatsrika mil kors och tvärs från norr till söder i den patagoniska delen av Argentina och Chile. Tre veckor senare lämnade vi tillbaka bilen i samma stad, den hade inga synbara skador. Så här i efterskott kanske det får tillmätas någon av alla de helgonbilder vi passerat utmed färden. De gav i alla fall ett bättre utfall

(Forts. på sidan 12)

*Travlarbrodern **Sten Ridderlöf** är pensionerad bankdirektör från Stockholm med omfattande naturintressen inom främst dendrologi och ornitologi. Styrelsemedlem i FDP sedan 1994. Även medlem i bl.a. International Dendrology Society (IDS), The Magnolia Society (TMS), The Maple Society, Dendrologiska Sällskapet i Finland, Svenska Rhododendronsällskapet och Kiviks-Esperöd Arboretet. Han har under senare år företagit forskningsresor till bl. a. Karpaterna, ryska Fjärran Östern, Nya Zeeland och Patagonien. Målet har varit insamling av dekorativa lignoser möjligen härdiga i Mellansverige. Fröer och unga plantor drivs upp och testas i hans skärgårdsarboretum Lassas hagar på Svartlöga i Stockholms yttre skärgård.*

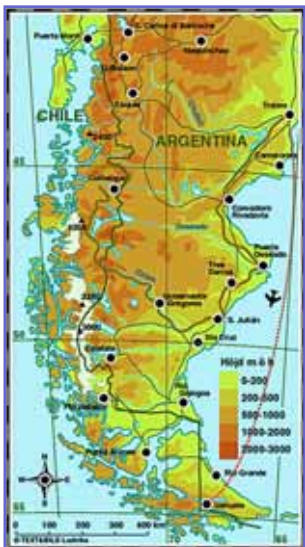

Amarthrophyllum desideratum på högskäppen, söder om El Calafate, Argentina

Berberis ilicifolia öst om Ushuaia
Eldlandet

I SKYMNINGEN
MÖTTE VI ETT
GRÖNT,
SMÅSKALIGT
OCH IDOGT
SKÖTT
JORDBRUKS-
LANDSKAP Å LA
SVENSKT 50-
TAL.

"Eldbuskens" blomma, Lago
Nordenskiöld, Torres del Paine

I SYDBOKARNAS LAND - PATAGONIEN

(Forts. från sidan 11)

än våra mobiltelefoner då kontakten via radiovågor var obefintlig.

Efter att ha rekognoscerat i den fashionabla skidorten Bariloche besökte vi Claudio Chehebar, ansvarig för administrationen av Patagoniens argentinska nationalparker. Vi fick våra tillstånd för växt- och fröinsamling samt namn på föreståndare i de nationalparker vi planerade att besöka. I Sydamerika är det mer angeläget att ha sådana tillstånd än på många andra håll i världen.

Vid bestigning av bergsmassivet Cerro Otto nära Bariloche mötte vi på cirka 1 000 m.ö.h. våra första sydbokar av arten *N. obliqua*. Ett lövfällande, mäktigt träd som växer upp till 2 500 m.ö.H. Träden uppskattas vara 15-20 meter, men kan i lägre terräng bli dubbelt så höga. Påfallande många exemplar visade skador och var döende eller stod som döda, askgrå torr-rakor. För oss påminde det på håll om träd angripna av almsjukan. Möjligen kan orsaken ha beröringspunkter med den i Oregon och Kalifornien i mitten på 1990-talet hemsökta, dödliga sjukdomen "Sudden Oak Death". De tusentals drabbade träden där tillhör vanligen bokfamiljen, men ingen botaniker på de besökta universiteten i Sydamerika tycktes ha kunskap om den verkliga orsaken till den plötsliga sydboksdöden. Man berättade för oss att ena årets tillsynes fullt friska träd kunde vara döende året därpå. Det rörde sig inte om enstaka träd i bestånden utan om hela grupper över betydande arealer, särskilt utsatta var de äldsta och mäktigaste exemplaren. Vi frapperades av det under hela vår färd, från Bariloche i norr till sydspetsen på Eldlandet, en sträcka på över 150 mil fågel-

vägen.

Nu styrde vi kosan mot nordväst till kuststaden Valdivia i Chile. Alldeles vid gränsen på den argentinska sidan av Anderna stötte vi på ett litet bestånd av brödgran. Det var en stark upplevelse att i naturen skåda detta uråldriga, extremt taggiga men välbalanserade barrträd. På engelska kallas det "Monkey puzzle" förmodligen syftande på att ingen mänsklig varelse frivilligt ger sig upp i kronan för att skörda de stärkelserika fröna, medan djur antas göra det. Ett par ynglingar från en närbelägen bensinstation, för övrigt den sista inom åtskilliga mil till vår nästa destination, hjälpte oss välvilligt att skjuta ner några stora, välfyllda kottar. Vi delade broderligt på fangsten. De tog fröna för direkt konsumtion, vi för säd i högan Nord.

Vi passerade därefter ett halvmilbrett bälte av ingenmansland innan vi med möda trasslade oss igenom gränskontrollerna. Vi blev synade in på bara skinnet och så även vår argentinska bil. Att Chiles "välstukade" militärer och gränspolis kan sätta skräck i vem som helst betvivlas härmed inte! Väl igenom rullade fordonet nästan timvis nedför Andernas västsluttning utan att tära på förrådet av bensin, men desto mer på bromsarna.

I skymningen mötte vi ett grönt, småskaligt och idogt skött jordbrukslandskap å la svenskt 50-tal. De flesta gårdarna var t.o.m. rödfärgade, dock med en intensivare kulör än faluröd. Det skapade en gammaldags hemkänsla jämfört med den förnöjsamma lojhet som kunde förnimmas när vi några dygn tidigare färdades genom den öppna, solvarma argentinska provinsen Pampas. Sent på kvällen styrde vi rakt in i Valdivias gamla, centralt belägna stadsdel. Efter ett par

Jättegunnera i kalltempererad regnskog,
södra Chile mellan Chaitén och Puerto
Asiën

rundor med bilen och en välavvägd förhandling med hyresvärden fann vi nattkvarter i ett hus vid floden. Hyresrummen hade nog sett sina bästa dagar för ett halvsekel sedan, men vad gjorde det när vi nu hade tak över huvudet till ett överkomligt pris.

För att skaffa information och tillstånd besökte vi morgonen därpå stadens värenommerade högskola. Vi fick god kontakt med den botaniska institutionens chef professor **Carlos Ramirez** och professor **Ruben Penaloza Wagenknecht**, chef för institutionen för skogsforskning.

Av den senare blev vi på ett vänligt och instruktivt sätt guidade i universitets arboretum. Det är en intressant anläggning, kanske den främsta i Chile. Här såg vi en mängd sydamerikanska lignoser men även exoter som vi kände igen från Nya Zeeland, t ex hela bestånd av växtliga *N. solandri* var. *cliffortioides*. Bland de inhemska var vi särskilt intresserade av några specifika barrträd, i första hand cypressen *Fitzroya cupressoides* och den i gränstrakterna till Brasilien växande brödgranen *Araucaria angustifolia*. Den senare kan beskrivas som en vekare och slankare släkting till den vanliga

I SYDBOKARNAS LAND - PATAGONIEN

brödgranen, *A. araucana* "Fitzroyan", som vi endast observerade i arboretet och i en park i Bariloche, har en särskild nimbus. Detta lång-samväxande endemiska träd har beräknats kunna bli omkring 3 år och är uppkallat efter amiral FitzRoy som förde befalet på skeppet Beagle med vilket Charles Darwin seglade. I arboretet dväljdes en grupp 3-4 meter höga exemplar, varav några redan producerade kottar. Enligt Ruben Penaloza Wagenknecht var de ynkliga exemplar jämfört med de massiva, upp till 40 m höga träd som fortfarande kan beskådas i Valdivias och Osornos kust-berg.

Bland lövträden uppmärksammades vi på ett mycket sällsynt, avocadoliknande träd, *Gomortega keule*. Plommonstora, gula och ätliga frukter tyngde det cirka 30-åriga trädet. Detta exemplar härstammade från Oda Honda, Torne i provinsen Concepcion. I övrigt fick vi i arboretet en nästintill fullständig expose över både vanliga och ovanliga lignoser från mellersta och södra Chile. Särskilt värdefullt var det att i koncentrat kunna jämföra alla de i Sydamerika förekommande sydboksarterna.

Efter en sensommarvarm, men instruktiv dag lämnade vi universitetsarboretet. Vi nordbor kunde konstatera att Valdivias klimat är både för fuktigt och för varmt för att kunna hårbärgera några växtprovenienser eller arter som med framgång skulle kunna odlas hos oss. Över 2300 mm i nederbörd, en årsmedeltemperatur på +12,1°C och en minimitemperatur på endast -3,7°C ingav föga hopp.

På kvällen den 7 mars intog vi tillsammans med Ruben expeditionens enda luxuösa måltid. En skaldjursmiddag med odjur från stora havsdjup på en restaurang med utsikt mot sol-

nedgång i Stilla havet. Det var en värdig början på en, efterhand allt besvärligare färd i Patagonien.

Nästa dag, efter det att vi fått värdefulla instruktioner om hur vi skulle ta oss söderut, var det dags att checka ut från våra hyrda kyffen. Här må kanske berättas en episod som gnagt mitt sinne men som då återställde vissa, vitala balanser.

När allt var packat och klart och bilmotorn igång upptäckte jag att jag saknade min skärmössa. Kan tyckas obetydligt men den både behövdes och var ett kärt minne från Mt. Cook på Nya Zeeland. Snabbt tillbaka in i rummet där en förstånds-handikappad just påbörjat "städningen". Jag kände pressen från de andra varvid jag med en virvels hastighet genomsökte varje vrå. Slutligen körde jag in en hand under madrassen och halade fram - inte min mössa, utan en plånbok med 640 US dollar. Vad göra? En snabb blick på betjäningen ingav inget större förtroende, så ej heller tanken på att överlämna fyndet till polisen. Kvickt for jag ut genom altandörren snubblande på de fotsida gardinerna - och ut for min keps. Jackpott. Försiktigt frågade jag mina medresenärer om någon saknade en plånbok. Svaret var; Nej! Det var en gåva, inte från skyn, men väl strax därunder som kompenenserade den dyrbara bilhyran i Argentina. Det kändes också som en viss revansch för att Heiki Tamm redan den första timmen på sydamerikansk mark blivit bestulen på all teknisk utrustning på Buenos Aires centrala busstation.

Nu styrdes kosan mot hamnstaden Puerto Montt med sina förhållandevis välbärgade, tysk-influerade förorter. Rubens order var: ta kustrutten till Chaiten då landsvägen hålls vinterstängd p.g.a. ras och svåra väderförhållanden. Båten skulle

avgå två dygn senare. Vi hämtade våra biljetter på hamnkontoret och åkte sedan till den närbelägna nationalparken vid Petrohue där jag p.g.a. kraftig förkylning övernattade i en av parkens välordnade stugor. De övriga tältade vid sjöstranden. Omgivningen var fantastisk. Askgrå lavafält, utslängda stenblock kantade av intensivt gröna sydboksskogar klättrande upp för en snöklädd, konisk vulkan av anseelig dimension. Allt speglade sig i Lago Llanquihue.

Sedan for vi åter till Puerto Montt där vi hann flanera i stadens centrum. För en billig penning köpte vi tre kilo nyskördade Araucarianötter för konsumtion under resan. Merparten av brödgranens frön sparades dock för att provodlas och har nu blivit åtskilliga småplantor på några öar i Stockholms norra skärgård.

På kvällen antrade vi färjan som, främst inomskärs, skulle föra oss till nästa farbara landsväg i Chaiten. Mörka moln tornade upp sig. Det första ovädret var på gång och bilarna surrades omsorgsfullt. Detta tillsammans med att fartyget tidigare gått som finlandsfärja kändes betryggande. Sedan följde en natt utan sömn och komfort. Rökigt, stökigt, trångt och kraftigt sjögång.

En vacker, dimhöjd gryning där delfiner säkert manövrerade i färjans kölvatten överglänste och försonade allt.

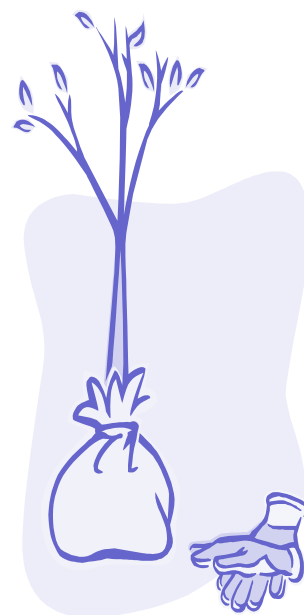
Vid infarten till Chaiten spanade vi i dimman in några ovanligt stora rovfåglar sittande på parad i den döda strandskogen. I denna trolska stämning, med en fuktighet som upplevdes som mer än 100 procent, började äventyret. Nu var vi i Vilda Västern fast på södra halvklotet.

(Forts. på sidan 14)

Betande guanacor i nationalparken Torres del Paine, Chile

MÖRKA MOLN
TORNADE UPP SIG.
DET FÖRSTA
OVÄDRET VAR PÅ
GÅNG OCH
BILARNA SURRADES
OMSORGSFULLT.
DETTA
TILLSAMMANS MED
ATT FARTYGET
TIDIGARE GÅTT
SOM
FINLANDSFÄRJA
KÄNDES
BETRYGGANDE.

Blommande Notofagus

NÅGON GER
FÖRKLARINGEN ATT
DET INTE RÖR SIG
OM DET OKÄNDAS
LOCKELSE, OCH
INTE OM FANTASIN,
UTAN ATT DET ÄR
NATUREN I DESSA
ÖDSLIGA SCENERIER
SOM BERÖR OSS
DJUPARE ÄN
ANNARS.

På väg mot nationalparken Perito Moreno, i södra Argentina.

En udda trädgård vid valmuséet i Haberton, sydöst om Ushuaia, Eldslandet

Den sydligaste delen av Eldslandet, Tierra del Fuego. Utsikt från Glaciar Martial

I SYDBOKARNAS LAND - PATAGONIEN

(Forts. från sidan 13)

Vägen smalnade efterhand och asfaltbeläggning fanns inte ens i sinnevärlden. Vår bil stönade i de kurviga och branta backarna. Här gällde det att passa sig för nedfallna stenblock, vi upplevde t.o.m. bergaras i den drypväta miljön. Efter många mil, där vägen endast kunde trafikeras av urstarka Volvo- och Scaniabilar, upphörde de sista sporadiska bosättningarna.

Skogarna här är sagolika, lika vilda och orörda som i området runt Amur i östra Ryssland. Kraftiga branter åt två håll, branta stup på ena sidan och Andernas toppar högt upp på den andra. Vattenkaskader porlade ut över stupen som bitvis tagit med sig delar av vägbanken. Detta kan framstå som rysligt men i det allt kylslagnare klimatet kom vi nu in i en spännande kalltempererad regnskog.

Helt ensamma efter vägen njöt vi av att den kantades av jättegunnarna där varje planta upptog en yta av omkring fem kvadratmeter. Vanligen var de försedda med gulbruna, svulstiga fröställningar. I buskskiktet fängade den blommande fuchsian vår uppmärksamhet. Åtminstone fyra arter sydbok förekom i skogen. Till de trampigaste hörde *N. nitida*, men även de övriga hade här träddimensioner som vi sällan skådar i Norden. Mitt i det tillsynes orörda skogsbältet förörkades blicken och sinnet av mängden grå torr-rakor och döende träd. Må hoppas att det var resultatet av naturligt äldrande och inte av någon aggressiv patogen!

En ny gränsovergång högt uppe i Anderna med nu något mindre formell. Från det fuktiga Chile anträdde i klart och kyligt väder en ödlig argentinsk fjällhed. När vi solo gled

Claciar Upsala, Los Glaciaros, Argentina

fram på grusvägen stötte vi på hundratals, kanske tusen nordsträckande flyttfåglar främst snäppor av släktet *Calidris*. Några döda får hade lockat till sig ett tiotal rovfåglar. När vi beskådade kalasandet kom en gaucho på häst med sina hundar. Från att ha varit en prick vid horisonten till när bilden även stolt, välvärdad men udda klädd karl, som inte ägnade oss en blick, försvann han och blev återigen en prick.

Detta var vår första kontakt med den ändlösa patagoniska stäppen. Det slår mig att Darwins hade rätt när han redan 1832 förbryllat noterade

"När jag återkallar bilder av det förflutna, är det ofta Pataganiens vidder som kommer får mina ögon; Deras egenskaper kan bara beskrivas negativt: Inga invånare. Inget vatten. Inga träd, inga berg; de livnar bara några dvärgplantor. Varför, och jag är inte ensam om detta, har då dessa torra ödemarker ett så starkt grepp om mitt minne."

Någon ger förklaringen att det inte rör sig om det okändas lockelse, och inte om fantasin, utan att det är naturen i dessa ödliga scenerier som berör oss djupare än annars.

Vårt mål nu var Parque Nacional Perito Moreno i provinsen Santa Cruz nära den chilenska gränsen. Denna park är den mest otillgängliga av alla argentinska nationalparker och omfattar 1150 km². Den ligger på 800-2800 m höjd med en årsnederbörd på 600-1000 mm,

stigande med höjden. Vädret varierar kraftigt, ofta med kort varsel. Där vi tältade, nära den enda boningen "Estancia La Oriental", cirka 1000 m.ö.h. upplevde vi under något dygn sol, regn och snö. Dock konstant hård bläst och kylslaget.

Att med bil ta sig upp på högplatån var en konst. Från en undermålig grusväg skiftade den till en cirka tre mil jordväg som bestod av två djupa hjulspår. I torrt väder fungerade den som en spårbanden bana, i väta inte alls. Djuren var mindre skygga här än på andra platser. Utan att vara generade kunde vi på nära håll studera bortåt 100 guanacor, som är ett lamadjur, en rävfamilj och den sydamerikanska strutsen, rhea. När vi senare kom ut på den "bättre" vägen gjorde vi ett litet experiment. Utan att pressa en strutsfamilj körde vi vid sidan av dem. Strutsarna sprang 44-45 km i timmen. Inte övet för en markbunden fågel!

I bergen intill vår tältplats svävade två kondorer, en stor upplevelse för en ornitolog. Sedan bar det av mot den närliggande Belgranosjön. I det öppna hedlandskapet samlade vi in stora kollektorer av prästkragsbusken *Chilictrichum diffusum* och buxboms berberis *Berberis buxifolia*. Därefter gav vi oss ut på en udde i sjön där jag på näset fann en nyslagen guanaco. Sannolikt var det ett död avn av traktens många pumor. Vi vandrade vidare till ett litet isolerat bestånd av *N. antarctica*

I SYDBOKARNAS LAND - PATAGONIEN

som vittjades på en frökollekt, dessvärre av låg kvalitet. Denna nationalpark var en mäktig upplevelse även om vädret kunnat vara gynnsammare och att säsongen för blomstrande perenner inte var den rätta.

Efter vidpass 50 mils resa söderut på usla grusvägar nådde vi orten El Calafate, som gett namn till eller möjligen fått det av den "blåbärsbärande" calafatebusken, d.v.s. *Berberis buxifolia*. Vi tog oss ut till södra delen av den 6 km² stora nationalparken till sjön Lago Argentino. I en av kanterna kunde vi med båt komma intill en av parkens 13 större glaciärer och där se och höra de spektakulära kalvningarna. Från båten betraktade vi sydsidan på ett berg som i det granna höstvädret lyste kopparrött. Frostn hade färgat löven på *N. pumilio* vilket skapade en extraordinär färgkombination med det röda speglade i det blågrönvita, nästan mjölkiga glaciärvattnet. Väl iland strövade vi utmed sjön och fann en prunkande växt-lighet särskilt på uddarna. Fortfarande blomrade några exemplar av scharlakansfuch-sian, *Fuchsia magellanica*, och jag försökte finna vackra individer med stora klockor och rena färgkombinationer. Men kollekt kunde tas, dock av obestämd kvalitet. I de torrare sluttningarna 150-350 m.ö.h. fann jag stora mängder fröställningar av den höga, gulfärgade or-chiden, *Gavilea lutea*, och en våldsam frösättning hos den rödblommande busken *Embo-thrium coccineum* varvid flera frökollekter med lätthet kunde bärgas. De tre kanske härdigaste sydbokarna noterades också, d.v.s. *N. antarctica*, *pumilio* och *betuloides*.

Efter att på nytt ha lämnat Argentina, nådde vi den 15 mars den chilenska nationalparken Torres del Paine. Den är av FN klassad till biosfärreservat och hyser en 32 mil lång in-

landsis, den största ismassan utanför Grönland och Antarktis. Den är känd för en märklig bergsarkitektur med bl.a. en topp på 3248 meter och klippväggar formade till en gotiskliknande katedral med tusen meter höga fasader omgivna av turkosblå issjöar.

Vid det förra sekelskiftet utförde svenska vetenskapsmän en betydelsefull forskning i området. Tre sjöar är uppkallade efter dessa pionjärer, nämligen Lago Nordenskiöld, Lago Skottsberg och Lago Dickson (efter O. Dickson, mecenat vid Otto Nordenskiölds kartering av detta område). Geologen Percy Quensel gav, när han red förbi, en dittills okänd sjö namnet Lago Skottsberg. Han upptäckte också den stora glaciären Upsala i området.

Vi hade tur med vädret och solen formligen glödgade de tre bergstornen. De var också behagligt att i sluttningarna upp mot dessa ivrigt samla frö från de två sydbokarna *N. pumilio* och *N. antarctica*, där den senare generellt växte på sämre ståndorter. Sankt, magert eller vind utsatt. Inget träd nådde över 5-6 meters höjd. Det dendrologiska utbytet var i övrigt begränsat. Däremot gladdes jag högeligen åt att smyga mig fram mot en ansenlig flock flamingon som sökte föda i den grunda Lago Nordenskiöld samtidigt som en kondor överraskat tvingades ta höjd p.g.a. min manöver.

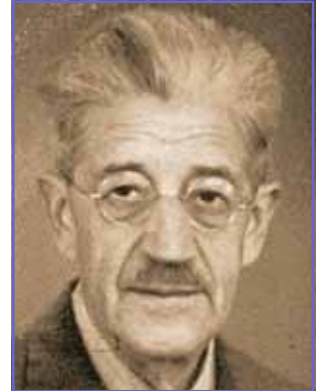
I Sverige tycks idag endast en gles skara, utom möjligtvis brevbärarna i Göteborg, känna till namnet på den framlidne botanisten och forskningsresanden **Carl Skottsberg** som efterhand blev professor och chef för Göteborgs botaniska trädgård m.m. I Argentina, men kanske främst i Chile, betraktas hans vetenskapliga forskningsfärder och originalstudier fortfarande som

epokgörande för kändedomen om bl.a. Kärleväxterna i det subantarktiska Sydamerika. Ett mindre arboretum och några forskarbyggnader har till hans ära anlagts i kanten av Chiles sydligaste stad, Punta Arenas. Detta besökte vi självfallet.

Vi vandrade i trädgården och fick med stor hjärtlighet ta frökollekter efter behag. Jag nöjde mig med frö från prästkragsbusken *Chilotrimum diffusum*, den vintergröna, lågväxande busken *Baccharis magellanica* och *Adesmia boronioides* samt ett par sticklingar från vinbäret *Ribes magellanicum*. Det var en underlig känsla att så här långt från hemmet trava runt med en lokal botanist som väl beskrev Skottsbergs gärningar och samtidigt kunna betrakta en staty av vår man i halvfigur. Tyvärr solkades min nationella stolthet av att arboretet på grund av penningbrist var i usel kondition. Det skulle vara en välgärning om Göteborgs botaniska trädgård eller stadens universitet på ett eller annat sätt kunde komma ihåg sitt "annex" i sydligaste södern!

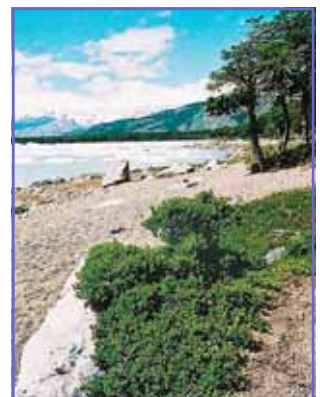
Tidigt på morgonen den 17 mars bordade vi den reguljära färjan i Punta Arenas för färd till den chilenska orten Porvenir på Eldslandet. Vädret var soligt men isande kallt. En hård västanvind ilade genom kroppen när jag stod på översta däck och blickade ut över Magellans sund. När intet land syntes och dyningen gick hård med endast albatrosser närvarande trängde mina tårar fram. Jag fick vända mig bort, jag skämdes men i detta nu genomförde jag en av mina starkaste barndoms-drömmar. Jag var handfast på väg till Eldslandet - Tierra del Fuego!

Åtskilliga timmar senare, efter att fartyget haft stor vindavdrift från sin reguljära rutt, kom vi i skydd av hamnpiren

Fil. Doktor, Botaniker Carl Skottsberg, född 1880, invald i Travellers Club 1911, utträtt 1912. Deltog i Nordenskiöldska Antarktisk Expeditionen 1901-04. Företog omfattande forskningsresor i Eldslandet, Chile mm.

NÄR INTET LAND
SYNTES OCH
DYNINGEN GICK
HÅRD MED ENDAST
ALBATROSSER
NÄRVARANDE
TRÄNGDE MINA
TÅRAR FRAM. JAG
FICK VÄNDA MIG
BORT, JAG SKÄMDES
MEN I DETTA NU
GENOMFÖRDE JAG
EN AV MINA
STARKASTE
BARNDOMS-DRÖM-
MAR. JAG VAR
HANDFAST PÅ VÄG
TILL ELDSLANDET -
TIERRA DEL
FUEGO!

Krummholzväxtform av *Nothofagus betuloides*, los Glaciaros, Argentina

(Forts. på sidan 16)

Embotrium coccineum och Ribe magellanicum vid Beagels kanal, Eldslandet.

NÄVÄL ATT
DANSA I KÄNGOR
OCH
MILITÄRKLÄDER
HADE SKETT
FÖRR OCH
FUNGERADE,
ÄVEN OM JAG
KÄNDE MIG SOM
EN MANLIG,
EXOTISK
LANTLOLLA.

Stam av ung Nothofagus pumilio, Glacier Martial, Eldslandet

I SYDBOKARNAS LAND - PATAGONIEN

(Forts. från sidan 15)

och landade på ön. Sedan bar det snabbt av österut i ett klassiskt patagoniskt slättlandskap. Målet för dagen var världens sydligaste stad, Ushuaia i den argentinska delen av Eldslandet. Det är en längre färd än vad man föreställer sig.

Landskapet övergick från monotont grässtätt i norr till böljande engelsk parkmark på mellersta ön och längst i söder till en bergig, vild fortsättning på Anderna. Däremellan skymtade långgrunda havsvikar och azurfärgade småsjöar kantade av snöklädda fjäll.

Vi anlände på kvällen till den lilla staden med cirka 25000 invånare och fann omgående natt-härbärge där unga ryggsäcksresande redan huserade. Vi fick en egen sovsal och jag bestämde mig för, till skillnad mot mina estländska färdkamrater, att gå ut och äta en god middag. Det var fredagskväll, vi hade levt mycket spartanskt och nu hade jag nått mitt sydmål. Det skulle firas med en flaska gott argentinskt vin istället för den pisco de andra fått smak på.

Efter en hyfsad måltid kom jag åter till förläggningen. Där var hög stämning. Av estländarna såg jag intet men väl uppslupna ungdomar från Buenos Aires och Sao Paulo med flera platser. Jag blev inkastad i roligheterna och rätt som det var antrände vi ett diskotek efter nattlig bilfärd. Min klädsel var fältmässig till skillnad från den designade nakenhet argentinskorna bestod. Det var en fröjd att se med vilken bravur latin-amerikanerna behärskade tekniken på dansgolvet. Näväl att dansa i kängor och militärkläder hade skett förr och fungerade, även om jag kände mig som en manlig, exotisk lantlolla. Vid femtiden på morgonen fann jag för gott att dra mig hem. Stäm-

Formklippta cypresser, Porvenir, chilenska delen av Eldslandet

ningen var på topp så jag fick ensam sköta hemgången. Vad göra? Taxi fanns inte att tillgå så jag tog fram min GPS och med dess hjälp marscherade jag lugnt och metodiskt hem. En bra pryl, inte bara för växtregistreringar!

Av flera rapporter har framgått att insamlat lignosfrö och plantor från Eldslandet överlag har klarat sig bäst i det nordiska klimatet. Indikation finns även att den nederbördsfattigare argentinska delen av ön i söder är att föredra framför den regnrigare chilenska. Så vitt jag vet är det sämre belagt hur skillnaderna i överlevnad ser ut för insamlade frön på olika altituder. Dock brukar nederbörden här tillta med stigande höjd, men om det kompenseras av ökad hårdighet av andra orsaker är ovisst.

För jämförelse med svenska förhållanden kan nämnas att Ushuaia är beläget 21 m.ö.h. på latitud S54°49' och longitud W68°19'. Nederbörden är förhållandevis jämn över året, cirka 50 mm i månaden med toppar i augusti och januari. Sydvintern kulminerar i augusti med minimitemperaturer ned till minus 20°C, medan sommartemperaturen kan överstiga plus 25°C i januari, även om den normalt ligger runt plus 15°C.

Dessa kunskaper blev utgångspunkt för tre expeditionsdagar i Ushuaias närhet, nämligen till bergsmassivet Glacier Martial, glaciärsjön Laguna Martial, glaciärsjön Laguna Esmeralda och nationalparken

Parque National Tierra del Fuego. Förutom att de var inom behändigt räckhåll representerade de i viss mån olika växtsamhällen och zoner även om mitt huvudintresse var studier av *Nothofagus*.

Den 18 mars nyttjade vi möjligheten att på ett enkelt sätt ta oss upp till trädgränsen, cirka 900 m.ö.h. via Glacier Martial's liftsystem. Från stol-liften hade vi en strålande utsikt både mot den snöklädda bergstoppens och också den klassiska vyn med Ushuaia invid Beagles kanal. Från luften kunde vi med lätthet också se mängder av runda, gulbruna bollar av den parasiterande svampen *Cyttaria darwinii* i topparna på sydboksskogen av *N. pumilio*. Efter att ha nått linbanans översta punkt valde jag att söka mig till krattskogen av cirka 3-5 meter höga *pumilio* med s.k. krummholzväxtform. En stor del av träden och dess småväxta syskon hade efter några natters snöfall på upp till 1-metersnivån antagit en vacker röd höstfärg. Här samlade jag in ett tiotal småplantor. Ingen frösättning förekom detta år. Fram till i oktober 2003 har dessa plantor, med få undantag, på friland och utan vintertäckning klarat sig väl i Stockholms yttre skärgård. Vid foten av dessa sydbokar växer den lilla, nätta gunneran *Gunnera magellanica* som måste ha kommit med jorden vid insamlingen. Trots att Glacier Martial's bergssidor är branta finns många fuktiga partier. Förutom gunneran är det krypande bäret *Empetrum rubrum*

I SYDBOKARNAS LAND - PATAGONIEN

allmänt.

På nervägen fann jag på cirka 400-metersnivån de första *N. betuloides*. Här var växtligheten både tätare och med en större artsammansättning. Vi noterade bl.a. *Drimys winterii*, *Maytenus magellanica* och *Embothrium coccineum*. Även från denna plats växer tre småplantor av *N. betuloides* i godan ro ute på Svartlöga. Vi får se hur länge de uthärdar det nordliga och sannolikt alltför torra klimatet.

Den 19 mars beslöt jag mig för att ensam utforska området kring Laguna Esmeralda då de övriga ville skåda pingviner vid kusten. Efter att ha blivit avsatt från bilen sex mil nordöst om Ushuaia vandrade jag in i en vattensjuk skog huvudsakligen bestående döda eller döende *N. antarctica*. Trodde först att även detta var resultatet av "plötslig sydboksdöd", men fann senare en bäverhydda. Här kunde jag beskåda ett stort område som höll på att dränkas på grund även från Nordamerika tidigare införd bäverstam!

Efter att med svårighet passerat det över svämmade området kom jag upp på torrare partier och fann i ett sydläge flera fruktbarande sydbokar, både *antarctica* och *pumilio*. I

min ensamhet var det en fest att lugnt och prydligt göra en stor fröinsamling. Sedan bar det av uppåt mot den azurfärgade issjön. Invid denna växte små bestånd av *betuloides* av "krumholst"-form, dock utan frösättning. Efter att ha tagit ett blixtdopp i sjön påbörjades återtagandet för att komma fram till vägen i tid för gemensam återfärd till Ushuaia.

Den 20 mars besökte vi den argentinska nationalparken som ligger intill den chilenska gränsen. Vårt besök var avtalat och vi blev vänligt och initierat guidade av parkvakten. Den del av området vi hann genomforsa liknade vad vi tidigare sett runt Ushuaia, men något fuktigare och frodigare. Växarterna var således desamma men i större mängd. Även i nationalparken hade bävrar etablerat sig och förändrat landskapsbilden trots en intensiv jakt. I kanten även myr gjordes kollektorer av *Chilotrimum diffusum*, *Gunnera magellanica*, *Berberis buxifolia* och *N. pumilio*. Ute på myren växte småträd av *N. antarctica* samt *Sphagnum magellanicum*. Siluetten var densamma som en vacker norduppländsk myr samtidigt som jag förbannade min okunnighet att hela vägen från Tyresö ha släpat vitmossa till

världens ände. Allt för att effektivt skydda mina småplantor till framkomsten i Sverige.

Färden söderut var nu till ända. Vi hade utan stora missöden fått uppleva Patagoniens storslagna landskap och fantastiska djur- och växtvärld. Därtill hade vi haft tur med vädret och mötts av både vänlighet och hjälpsamhet av alla vi träffat. För egen del gjorde jag ett 80-tal frökollektorer samt tog ett antal småplantor och var nöjd med det. För att hinna besöka Buenos Aires några dagar innan hemfärden bestämde vi oss för att så snabbt som möjligt ta oss till Bariloche och återlämna fordonet. Nu nyttjades de stora vägarna istället för de grussträngar vi tidigare träcklat oss fram på. Det var stor skillnad, men den vidunderligt vackra argentinska stäppen blev inte mindre av att resan gick fortare. Det sista botaniska tillägget blev att vi i branta sydsluttningar nära El Bolson skådade barrträdet *Austrocedrus chilensis*. Det blev en trevlig avslutning på vår patagoniska färd.

Text & foto: Sten Ridderlöf

Författaren, Sten Ridderlöf, på växtjakt i sydligaste Sydamerika.

SILUETTEN VAR
DENSAMMA SOM
EN VACKER
NORDUPPLÄNSK
MYR SAMTIDIGT
SOM JAG
FÖRBANNADE MIN
OKUNNIGHET ATT
HELA VÄGEN FRÅN
TYRESÖ HA
SLÄPAT VITMOSSA
TILL VÄRLDENS
ÄNDE.

HÄLSNINGAR

(Forts. från sidan 5)

Gott Nytt år önskar travlarbroder

Olle Ekblom,

☒ Sänder en hälsning från Brasilien. Först besök i delstaten Rio norte och staden Natal med omgivning, därefter Rio de Janeiro och Sao Paulo. Varma hälsningar

Ulrich Lundberg

☒ Tack för all uppvaktning i samband med min 85:e födelsedag. Att så många tog sig tid att besöka mig personligen

under lördag och söndag i vningen i Stockholm eller under torsdagen på gården i Korpkleve gladde mig speciellt mycket. Alla tal, sång och uppvaktningar med presenter, blommor, brev, telefonsamtal och telegram kommer jag att leva länge på!!!

Anders Bragée

☒ När Dubai har vinter är vädret som bäst, som svensk sommar. Intressant att se hur Dubai har förändrats på 50 år från en arabisk by till världsstad. Hälsningar

Ulrich Lundberg

☒ Promenad genom ett vinterskrudat Sofia, som jag besökte för 20 år sen. Intressant att se hur Bulgarien förändrats och förbereder sig för ett EU inträde.

NN

☒ Att resa genom Arizona är som att uppleva vilda västern. Fantastisk natur med röda berg och kaktusar överallt. Även besök i Phoenix, en stad nästan utan skyskrapor. Hälsningar

Ulrich Lundberg

(Forts. på sidan 19)

Baron Klinckowström

Doktor Eric Mjöberg

Tippu-Tip var, en brutal, lömsk och liderlig herre med ett stort och dyrbart harem. Detta finansierade han genom att i inlandet köpa elfenben, anställa stora och starka bärare, transportera elfenbenet ner till kusten och där sälja elfenbenet, sedan bärarna.

En av klubbens första medlemmar Arvid Wester anställdes 1883 av Kung Leopold II som chef för Stanley Falls. Genom sitt modiga och fasta upp-trädande lyckades han efter hand vinna aktning och förtroende. Så blev fallet även med de på-trängande araberna, vilkas hövding, den mäktige Tippu-Tip ville förmå Wester att överlämna stationen. Men detta lyckades inte. Den sluge och förskräckte svensken slöt till och med ett vänskapsförbund med den store hövdingen.

Vid hemkomsten till Sverige hade Wester med sig en uppsättning kläder från Tippu-Tip. Sedan dess har Tippu-Tip, som numera bor på Etnografiska Museet, blivit klubbens skyddspatron i den gestalt han hade på gamla Pan-optikon i Stockholm.

EN GLAD KVÄLL PÅ TRAVELLERS CLUB 1932

I mitt medvetande finns det en liten plats långt borta som då och då dyker upp, men börjar nu blekna eftersom åren går. Så plötsligen häromdagen kom det ett brev på posten som med ett fick denna plats långt borta att tråda fram i ljuset, minnen från en kväll på Travellers Club i Stockholm 1932.

Min far konstnären och författaren **Ossian Elgström** hade nyligen blivit vald till medlem av detta illustra sällskap där kriteriet för medlemskap var att besökt minst tre av världens kontinenter och på annat sätt gjort sig märkvärdig. Ossian hade till bringat ett halvår på Grönland där han tecknat ned Eskimåernas dräkter, husgeråd och levnadsvanor och på så sätt bevarat stora delar av deras kultur. Ett bokverk kallat "Moderna Eskimåer" och ett Bildverk kallat "Människor och Andar", gavs ut av Albert Bonniers omkring 1918-20. Hans andra kontinentbesök var ett kort besök hos en lappby i nordligaste Finland där hjorden av renar hade strövat över gränsen till Sibirien. Hans intresse för både Eskimåer och Lappar var genuint och han var i mångt och mycket mera forskare än konstnär och många gånger missförstådd av vetenskaparna!

Nu åter till Travellers Club! En kall och mörk vinterkväll när jag satt och läste läxor blev jag tillsagd av min mamma att genast ta mig ned till Clubben för far hade ringt och begärt att någon skulle komma dit med pengar till Droskbil, för han hade slut på kontanterna! Det var inget ovanlig i min värld, att bli skickad både hit och dit, ty på den tiden var lydnad en dygd.

Vi bodde i Vasastaden nära St. Eriksbron och jag hade fått pengar till bussen som släppte av mig i närheten av Centralen. Därifrån var det bara en kort bit till Restaurang Rosenbad som

läg i närheten av Riksbron.

Rosenbads vita marmorinredning och en vänlig rockvaktmästare mötte och jag visades sedan fram till den lilla dörren till Klubben, av en frodig servitris. En trappa med mjuk matta ledde ned till en liten avsats där klubbens maskot "Tippe Tapp" satt, en Tibetansk Buddafigur som antagligen någon upptäcktsresande fört med sig hem och nu blivit både maskot och dörrvakt. Man kunde nämligen inte gå förbi honom utan att belöna honom med något ätbart!

Ett par trappsteg till och den härliga doften av goda cigarrer och buffelhudsläder låg tjock i luften, blandat med högljuda skrattsalvor. Som jag inte var särskilt blyg av mig travade jag fram till det långa bordet där klubbmedlemmarna satt runt och lyssnade till min fars ganska saftiga historia från Grönland, som jag redan hört hemma i olika versioner. En av medlemmarna som presenterade sig som **Greve Horn af Åminne**, var snäll och beredde plats åt mig vid hans sida och inom kort satt jag glad och nöjd och njöt av min Pommac och fruktbricka med många fina bitar choklad i skinande blank stanniol!

Enligt min tioåriga barometer var detta livet på en pinne och både min far och jag glömde bort syftet med mitt besök. Turen hade nu kommit till **Gustaf Bolinder** som jag tror just hade kommit hem från Sydamerika där han hade umgåtts med människoätande pygméer och han började nu berätta om de, med Curare förgiftade pilspetsarna som ögonblickligen dödade sina offer. Mina härdade öron fick nu höra av en annan **Doktor Eric Mjöberg** som hade Afrika som specialitet, han berättade om Negerkonungen som inte var nöjd med sitt fyrtiotal hustrur och var på ständig jakt efter en yngre och vackra-

re, han var aldrig nöjd.

Vår lyckliga tillvaro avbröts med att servitrisen insisterade på att "Konstnären" skulle vara snäll och tala med "Frun" för hon ville att vi genast skulle komma hem. Efter en hel del protester fick vi upp vår far för den lilla trappan där Tippe Tapp satt och stumt betraktade detta bisarra skådespel. Trots min mammas förmaningar upprepades hämtningen någon gång igen, jag kommer ihåg den gamle **Baron Klinckowström** från Stavsund, som rest den långa vägen tillsammans med sin son konstnären, för att närvara vid ett sammanträde. Lustigt nog roade sig den gamle baronen och min far med, att på det vänligaste sättet förolämpa varandra, men skildes sedan åt som de bästa vänner.

Det var inte bara som forskare utan också som konstnär Ossian var en tillgång för klubben. Han förevigade i utmärkta porträtt, medlemmar som Eric von Rosen, Gustaf Bolinder, Eric Mjöberg och H.K.H. Kronprins Gustaf Adolf. Som bakgrund på samtliga porträtt använde han en detaljerad karta av densammes resor samt av Kronprinsens, länet Skåne.

Det kan inte hjälpas att man blev ganska blazè som barn när man omgavs ständigt av personer som antingen var i strid över någon avhandling, eller just kommit hem från en resa på flera månader, i ett land som man knappast kunde finna på skolkartan.

Barnpsykologerna anser nog allt detta högst olämpligt och kunde förorsaka men för livet, men veterligt kan jag inte finna någonting skadligt i mitt besök på Travellers Club som tioåring 1932.

Turid Elgström Lindahl
Cambridge. MA. U.S.A. Oet 26/04.

OSSIAN ELGSTRÖM - MEDLEM #182

Grundaren av Travellers Club i Malmö, majoren **Victor Unander "Unax"** blev redan 1917 upptagen som medlem i Stockholmsklubben. Samma år intogs den man, som skall bli föremål för denna betraktelse - konstnären, författaren och etnologen **Ossián Elgström** född 1883 och avliden 1950. Att jag först fastnat för denne originelle person beror på att det var den förste äkta travlare jag som pojke lärde känna långt innan jag visste något om dessa intressanta sammanslutningar för folk som älskar att resa, uppleva och sedan beskriva eller berätta om sina äventyr. Det var på 1930-talet i min hemby Torekov dit Ossián förlagt sin konstnärliga verksamhet och öppnat ett litet konstmuseum med namnet "Marinbixen" där han exponerade en del av sina samlingar från Lappland och Grönland. Att besöka honom där och dessutom få några snabba pennteckningar och även personliga gratulationer på realexamensdagen var i sanning en stor upplevelse.

Ossián Elgström var ursprungligen skåning och nära nog Malmöbo född på Lim-

hamn. Efter konstnärsutbildning i Stockholm, Köpenhamn och Paris utvecklade han speciellt två sidor av sin breda konstnärsgäva. Dels var han en flitig, träffsäker och humoristisk tecknare i skämtpressen bl.a. Jultidningar som "Lutfisken". Dels blev han mer och mer intresserad av etnologi speciellt efter en expedition till Lappland 1913 där han studerade samisk vardag och mytologi. Hans konst väckte uppseende på Baltiska utställningen 1914. Om sina upplevelser i lappmarken har han ritat och berättat i boken "Lappalaiset" 1919 och "Hyperboreer" 1922.

Vid tiden kring sekelskiftet och långt in på 1920-talet var polarforskning på modet och Grönland blev en oemotståndlig lockelse för Ossián Elgström. Här levde han nära inuiterna och återgav i pennteckningar och akvareller i detalj deras redskap, kläddräkt, vardagliga levnadssätt och andliga föreställningsvärld. Även dessa upplevelser blev föremål för en rad rent konstnärliga verk men även ett antal vetenskapligt uppmätta och beskrivna etnografica. En av böckerna om Grönland har titeln "Moderna eskimåer" 1916.

Återbördad till Skåne var det naturligt att de båda Stockholmstravlarna "Unax" och Ossián förenades i den nya Malmöklubben i form av

dubbelt klubbmedlemskap, ett förhållande som ännu praktiseras. Det gäller t.ex. Jörgen och Jacob Faxe, Torsten Örn och polarforskare Fred Goldberg. Det fanns även ett samband mellan Ossián Elgström och broderklubben i Köpenhamn, Æventyrnes Club, i det att dess grundare och Ossiáns nära vän polarforskaren Peter Freuchen hade en grönländsk dotter vid namn Pipulak. Hon skrev texten och Ossián ritade en serie i veckotidningen "Vi" 1944-1945 om de grönländska barnen Nuka och Naja och deras lekar och äventyr. I Köpenhamn fanns även den nära vännen Storm P. med vilken han delade det humoristiska skämtlynet i bild och text.

Från Grönland var det historiska klivet till den Isländska sagovärlden och vikingatiden kort och Ossián Elgströms konstnärliga storverk dokumenterades i de stora verken "Erik den rödes saga", "Eddan" och "Ragnarök". Delar med verk av denna karaktär fick pryda skotten i form av målningar och intarsior i Amerikalinjens m/s Kungsholm och m/s Stockholm. För den som vill läsa mer rekommenderas Pontus Kyanders "Myter och människor. Grönland i Ossián Elgströms konst", Atuakiorfik, Nuuk 1992.

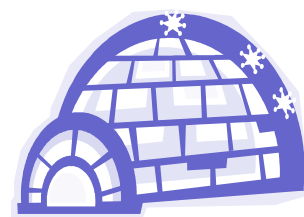
Nils Gunnar Toremalm
Travellers Club Malmö

Konstnär, Författare Ossián Elgström, född 1883, invald i Travellers Club 1917. Studieresa till Grönland 1914 och Sibirien 1918.

Dekor av Ossián Elgström på Travellers Clubs maskerad

HÄLSNINGAR

(Forts. från sidan 17)

☒ Ett besök i Prag som har klätt sig i vinterskrud. Lika vackert som det även kan vara om våren eller sommaren. Hälsningar

Ulrich Lundberg

☒ Efter att ha besökt min "tjej" (bild) i Gyllene Triangeln har Annika och jag gjort en 2

dagars båttripp på Mekon River ned till fridfulla "World Heritage" Anong Prabang. Lagom äventyrligt för en gammal Travlare. Hälsningar

Bengt Tillberg.

Hälsningar skall skickas till klubbens sekreterare Anders Lindeen, Näckrosvägen 14, 182 56 Danderyd eller e-post anders.lindeen@tella.com

Alternativt till TravlarNytt enligt adress på baksidan.

NYA MEDLEMMAR

Gösta Wetterlind har blivit invald som medlem #1222. 25 år i Svenska Philips, bl.a. VD för Philips Bilradio, Dux Radio & TV samt Philips Communication Systems. Under 50- och 60-talet bosatt bl.a. 1,5 år i Japan, 1 år Sydamerika, flera år USA, perioder i olika europeiska länder samt 2 resor jorden runt - USA, Asien, Afrika, Europa - Resor 2000: Haiti, Nepal, Tibet, stora delar av Kina. 2001: Xinjiang och norra Kina. 2003: Pakistan, Xinjiang, Kirgizistan, Uzbekistan. 2004: Jordan runt- USA, Nya Zeeland, Australien, Vietnam, Kambodja, Thailand. Intressen: Resa enkelt och billigt, ensam med ryggsäck. Vinterlångturer i fjällen. Långfärdsskridskor och segling i Stockholms Skärgård.

Direktör **Tom Allerbrand** har blivit invald som medlem #1226. Ekonomichef ABB Generation AB, Ekonomi & Finansdirektör Vattenfall AB, Expert Världsbanken, VD EIC i Schweiz, VD Allerbrand Development AB. Rest och besökt 1977-1982 (Sandvik AB) USA,

Canada, Tyskland, UK, Frankrike, Polen, Schweiz, Mexico, och Spanien. 1983-1990 (ABB) USA, Canada, Mexico, Indonesien, Singapore, Tyskland, UK, Norge, Turkiet, Finland och Danmark. 1990-1996 (Vattenfall) Thailand, Polen, Luxemburg, Italien, Sydafrika, Island, Spanien, Bermuda, Canada, Laos, Japan, Kina, Tyskland, Frankrike och Irland. 1997-1998 (World Bank) USA (boende) Thailand, Filippinerna, Turkiet, Rumänien, Litauen, Costa Rica och Ryssland. 1999-2000 (EIC Ltd) Schweiz (boende) Dubai, UK, Tunisien, Marocko, Polen, Slovakien, Spanien och Lettland. 2001- (Allerbrand Development AB) Tanzania, Uganda, Lettland, och Ryssland. Intressen Historia, Segling och Kartor.

Bolagsjurist **Agne Sandberg** har blivit invald som medlem #1227. Ordförande i International Bar Associations kommitté för International Construction Projects 2001-2003. Deltagande i European International Contractors utvecklande av nya villkor för internationella entreprenadvillkor. Bolagsjurist Skanska BOT AB. Resor/boende Stipendiat USA, Safari i Kenya, resor för Skanska Zimbabwe (30 ggr), Sydafrika (10 ggr) Moçambique (5 ggr), Lesotho, Etiopien, Egypten, Hongkong, Thailand, Laos, Malaysia, Borneo, Indien, Pakistan, Iran, Chile (5 ggr), Argentina (5 ggr), Brasilien (15 ggr), Peru, USA, Canada, Australien och Ryssland.

Intressen: Bokliga: Kinesiskt måleri och historia, idéhistoria, amerikansk politik, astronomi och spanska. Sportsliga: skidåkning och segling. Numera i hög grad min nya familj, hustru och två unga söner med gener från Sverige, Portugal och Zulu.

Verkst. Dir. **Erik Linder-Aronson** har blivit invald som medlem #1228. Jur kand 1985, Internationell skattejurist, Managementkonsult och VD. Rotary Stockholm, egen rederiverksamhet, VD och partner i globala Watson Wyatt. Resor och boende 1976 sommar i UK, 1977-78 High-school i New Jersey USA, 1993 - 94 Moskva Ryssland (byggde upp verksamheten i St. Petersburg). Rest i alla världsdelar förutom Sydamerika och Australien I övrigt besökt de flesta länder i Asien, Europa, Nordamerika och några länder i Afrika. Intressen yachting, alpin skidåkning och främst familjen. Vänskap med få men riktiga vänner.

Bankdirektör **Erik Ehn** har blivit invald som medlem #1229.

Bankdirektör, Vd Sundsvallbanken 1976-1985, VD Nordbanken 1986-87, ordf. Svenska Bankföreningen 1986-87, ordf. Sv. Turistföreningen 1994-2000 v.ordf. i Association Intern. de Tourism. Ekon. dr. Resor Studier i USA 1955-56 och 1959, Ordf i Arbuting Bank i London 1985-87. Längre bergsvandringar i bl.a. Nepal, Nya Zeeland och Frankrike 1975-2004. Intressen friluftsliv och resor.

Geograf Dr. **Mats Eriksson** har blivit invald som medlem #1230. Dr i Geografi, särskilt Naturgeografi. (Avhandling om landskaps-historia i centrala Tanzania) + Fil lic i Naturgeografi. Har forskat om floders historia i Australien. Arbetar fn på Vattenenheten vid avdelningen för Naturresurser och Miljö, Sida, som ansvarig för regionala gränsöverskridande projekt om vattenförvaltning i södra Afrika. Har publicerat ett flertal vetenskapliga artiklar och rapporter. Rest i norra Indien och Nepal oktober 1988 till februari 1989 för forskning, 2 forskningsresor till Svalbard 1988 och 1990. Forskningsresor till centrala Tanzania omfattande c:a 4-6 veckor årligen 1991-1999, inkl 2 bestigningar av Kilimanjaro (varav en gång som guide), Australien maj 2002 till augusti 2003 för landskaps-historisk forskning inkl en 4 månader lång resa tvärs australiska öknen med 4WD. 6 resor till Patagonien som guide samt dito en resa till Antarktiska halvön + Påskön. Dessutom resor av varierande slag i de flesta euro-

NYA MEDLEMMAR

peiska länder, USA, Namibia, Zimbabwe, Zambia, Sydafrika, Moçambique, Kenya, Botswana, Malaysia och Indonesien. Intressen Resor, helst med innehåll av forskning eller andra jobbrelaterade uppdrag. Fotografering. Skidåkning och angränsande sporter. Renovering och körning av veteran-bilar och traktorer.

Docent, leg läk. **Per Lundbergh** har blivit invald som medlem #1231. Docent-överläkare-smittskyddsläkare. Handlett 7 till disputation. Har författat/med författat 118 skrifter. Sekreterare i Infektionsläkarsektionen. Pensionär. Besökt 80-talet länder i tjänsten eller som turist. Nordamerika 35 ggr, Sydamerika 2 ggr, Afrika 7 ggr, Australien 2 ggr, Oceanien och Asien 15 ggr. Intressen Familj, natur, kultur som teater, museer och konst.

Direktör **Per Taube** har blivit invald som medlem #1232. Har eller har haft styrelseuppdrag i Hongkong, Thailand, Belgien, Holland och Tyskland. Aktiv i ett välgörenhetsprojekt i Thailand.

Har besökt Asien 70-80 ggr, främst då Thailand, Hongkong, Singapore, Malaysia och Brunei. Har även rest i USA, Mexico, Karibien och Sydafrika. Besökt de flesta europeiska länder och större städer ett antal gånger. Reser c:a 100 dagar per år. Intressen Familjen, skidåkning, svenska fjällen och resor främst Asien.

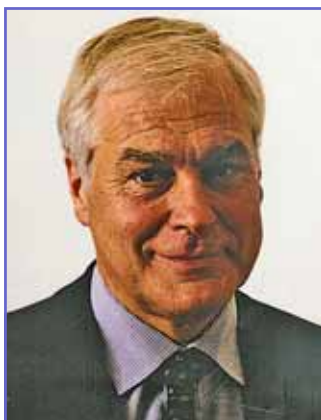

Generalkonsul **Olof Sjöström** har blivit invald som medlem #1233. Utlandschef Handelsbanken i Sverige 1968-71, koncernledning Götaverken 71-72, koncernledning Volvo 73-80, vice koncernchef Atlas Copco 80-85, VD Östgöta Enskilda Bank 1985-88, diverse styrelseuppdrag i Sverige och utlandet. Bosatt i Frankrike 1960-61, i USA 1967 (6 månader). Ständigt resande i tjänsten över hela världen från 1968

Överste **Klas Gröndahl** har blivit invald som medlem #1234. Fd flygofficer. 2000-02 tjänstgjort som stf chef för den svenska övervakningsdelegationen i Sydkorea varunder många resor i

Sydostasien. Under tidigare år gjort många resor i Europa, Afrika, Syd- och Nordamerika samt till flera republiker inom OSS. Intressen säkerhetspolitik, resor och foto.

Leg. Läk. **Michael Berglund** har blivit invald som medlem #1235. Läkare - Psykiatri samt marinläkare. VD för Snöresor AB. Managing Partner Michael Berglund Executive Search AB, ledamot i Unlimited Travel Group AB. Resor 1966 Sovjet, Kina, Mongoliet samt medicinstudier i Hong Kong. 1963-64 USA studier vid University of California, Berkeley. VD och ägare till Snöresor AB - besökt över 90 skidorter bl.a. Kaukasus och Grönland. Som turist och på annat sätt besökt 40-50 länder. Som ung lifiat runt i Europa sammanlagt 6 veckor. 1992-1999 honorärkonsul för Paraguay. Intressen Historia, segling och mat.

Inköpschef **Nils-Åke Borgström** har blivit invald som medlem #1236. Inköpschef KF 1973-

1999. Styrelsemedlem i Koreanska sällskapet. Under 20 år frekvent resande på en global inköpsmarknad med ett 100-tal resor till Asien (Hongkong, Korea, Kina, Filippinerna, Malaysia, Singapore, Indien och Sri-Lanka) Sydamerika samt inom Europa. Intressen Nutidshistoria och musik (spelar piano och dragspel).

Vice President **Patrik Eriksson** har blivit invald som medlem #1237. Har ansvar för Kodak's dentala mjukvara utanför USA och Kanada. Reser i arbetets vägnar regelbundet till samtliga kontinenter. Intressen golf.

Fotograf & Författare **Staffan Widstrand** har blivit invald som medlem #1238. Utgivna böcker "Safari" (1993), "Ajunggi-laq" (1997), "I Arktis" (1998), "Den lilla boken om vargen" (2000), "Den lilla boken om björnen" (2001), "Rovdjur" (2002) och "Ourson Brun" (2004). Grundande medlem och styrelsemedlem, f.d. ordförande (Forts. på sidan 22)

NYA MEDLEMMAR

(Forts. från sidan 21)

i Svenska Ekoturismföreningen. Arbetat 1981-1995 som reseledare och reseproducent för Temaresor och Äventyrsresor. På alla kontinenter, bl.a. 20 ggr i Östafrika. Därefter som egen företagare/frilansreporter, återigen på alla kontinenter. Bl.a. 18 expeditioner i sibirien, Grönland, Alaska, Canada och Spetsbergen. Intressen Språk, ursprungskulturer, vildmark, djur- och fågelliv, tropisk popmusik, trummor och karate.

Verkst. Dir. **Kent Wallstedt** har blivit invald som medlem #1239. VD/ägare av Jambo Tours Scandinavia AB. Rest Filippinerna, Kina, Laos, Kambodja, Burma, Vietnam, Thailand, Malaysia, Brunei, Singapore, Indonesien, Indien, Dubai, Frankrike, Spanien, Tyskland, Italien, Monaco, Grekland, Österrike, Egypten, Tunisien och Marocco. Bosatt: Spanien 93-95, Marocco 95, Grekland 95-96 och Thailand 96-02. Intressen Resor, foto och golf.

Informationsrådgivare **Claes Sjöberg** har blivit invald som medlem #1240. Journalisthögskolan 1976, Dagens Eko 1983-88, Boken "Miljöjournalistik" 1989 (JMK), utgivning av lärobok "Miljöboken" Libers förlag, grundade nyhetsbrevet "MiljöRapporten" 1989 och Tomorrow Magazine 1991. Sålde verksamheterna år 2000. senast publicerade bok "From Defensive to Proactive - companies and sustainable growth". Bosatt i USA, Nevada 1971-72, Reportageresa i Chile 1 månad 1974, reportageresor för "Dagens Eko" 1983-1988, Tyskland, Frankrike, Norge, USA, Etiopien, Tanzania, Sovjetunionen m.fl. länder. Chefredaktör och publisher för Tomorrow Magazine, internationell tidskrift om företag och miljö. Omfattande resor under perioden 1991-2000 för Tomorrow Magazine, bl.a. Brasilien, Schweiz, Storbritannien, USA, Tyskland, Österrike, Belize, Hongkong, Peru, Indonesien. Sedan 2001 konsult inom CSR (Corporate Responsibility), föreläsningar och

rådgivning i bl.a. Japan, Norge, Schweiz, Thailand, Spanien och Frankrike. Intressen: Segling och båtliv, Stockholms skärgård, skidåkning, dykning och resor.

Anders Ryman har blivit invald som medlem #1241. Fotograf och författare. Tidigare kulturantropologiska studier. Boken "Söderhav" 1998 och "I Söderhavet" 2000. arbetar just nu på ett projekt om människans livscykel kallat "Livets Steg". Antropologiskt fältarbete Samoaöarna 81-82. Resor till diverse ögrupper i Sydostasien och Söderhavet under 90-talet, sammanlagd restid drygt 2 år. Resor i samband med projektarbete sedan år 2000 i Nordnorge, Spanien, USA, Bolivia, Marocko, Kenya, Thailand, Indien, Nepal, Indonesien och Samoa. Varje resa 3-4 veckor. Intressen förutom resor, folk och kulturer samt friluftsliv.

Director **Arne Rudler** har blivit invald som medlem #1242. Varit VD för Jambo Tours Scandinavia AB 1975-2003. Arbetat inom resebranschen sedan 1958. Thomas

Cook 1958-63, Nordisk Resebureau 1963-67, Alitalia 1967-70, East African Airways 1970-75, Jambo Tours 1975. Intressen: Resor och båtsestrar.

Informationschef **Sten Lundberg** har blivit invald som medlem #1243. Journalist Sveriges Radio 3 år, pressekr. på justitiedepartementet 3 år, pressekr. på naturvårdsverket 6 år. Informationschef på WWF. Lantbruksattaché Svenska ambassaden i Nairobi 82-85. Längre och kortare projekt/tjänsteresor för WWF i Asien (Borneo), Afrika (Nigeria) och USA. Intressen: aktivt friluftsliv såväl sommar som vinter. Miljöfrågor i Sverige och internationellt.

Fotograf **Bruno Helgesson** har blivit invald som medlem #1244. Keramik (Hdk-70), Bildlärare (Konstfack-78). Fotograf sedan 1966. Frilansfotograf och föreläsare sedan 1971. Ordförande i föreningen Naturfotograferna 1999-2004, arbetar på uppdrag för reseorganisationer och hjälporganisationer. Fotolärare sedan 1994. 25 st olika föreläsnings-

NYA MEDLEMMAR

program. Separata utställningar och bokprojekt. Etiopien 1966 och 1970, Kenya-Tanzania 1972, Expedition Svalbard 1975, Seychellerna 1980, Jemen 1985, Egypten 1986, Jordanien-Syrien 1987, Armenien 1988, Sovjetunionen 1989, Rumänien 1990. Resor till Antarktis, Syd- och Nordamerika, Afrika och Asien ett flertal tillfällen. Besökt och fotograferat i c:a 70 länder.

Fil. Dr. Fotograf **Magnus Elander** har blivit invald som medlem #1245. Fil.dr 1973 (organisk kemi), industrikarriär 1973-1989. Research Fellow vid Stanford Research Institute 1983-84. 1990- Frilansfotograf och skribent. Utgivit 8 böcker (ibland som medförfattare). Rest USA (inkl Alaska och Hawaii) 30 ggr 1979-2004, varav fast boende i San Francisco 1983-84. Australien 4 ggr 1987-2000, Japan 5 ggr 1982-1999, Afrika-Marocco 1985, Ryssland (Trans-Ural) 6 ggr 1994-1996 och Grönland 25 ggr 1973-2003. Intressen natur, fågelskådning, resor, mat och matlagning.

Journalist **Henrik Ekman** har blivit invald som medlem #1246. Journalist sedan 1973, Corren, Sv. Jakt, SVT Sundsvall (80-81), SvD (81-87), aktuellt (89-98). Däremellan frilans med flera filmer. Idag: Vetenskapens Värld. Böcker: "Ekarnas hagar", "Ishav", "Ekoparken", "De sista ängarna". Filmer: "Barents hav", "Älgar", "Kungens Stockholm", "Ekoparken", "När vargen kom till Åtorg" m.fl. Östafrika, Costa Rica. Reportageresor för Svenska Dagbladet under 1980-talet, bl a till Bahrain. Upprepade reportageresor för Aktuellt till bl.a. Polen och Baltikum, samt Amazonas inför FN:s miljökonferens i Rio 1992. Reportageresor i USA som Aktuellt korrespondent sommaren 1993. Deltog som TV-journalist på de båda expeditionerna Tundra Ecology 94 längs Nordostpassagen och Tundra Northwest längs Nordvästpassagen 1999. Intressen: brett intresserad av natur och kultur med tonvikt på det biologiska. Fotografering och filmning.

Direktör **Christer Zetterberg** har blivit invald som medlem #1247. Tidigare VD på Holmens Bruk, PK-banken och Volvo. Medlem i IVA, Kungliga Örlogsmannasällskapet. Ordförande i KAK. Boende i London 1992-1996. Betydande resor i tjänsten i främst USA, Europa och Japan. Intressen golf, resor och jakt.

Leg. Läk., Med. Dr., Docent **Johan Harmenberg** har blivit invald som medlem #1248. Är just nu utvecklingschef för det svenska läkemedelsforskningsbolaget Medivir. Har skrivit ett 50-tal vetenskapliga publikationer inom området antiviralmedel (HIV, herpes). Ansvarig för elitsatsning för vissa utvalda ungdomar inom svensk fäktning. Läste vid MIT, Cambridge (Boston), USA under 1973-74 och 1978. Hade och har internationellt ansvar (med många resor) under anställningar vid Hoffman & La Roche, Astra, Pharmacia-Upjohn och Medivir under åren 1989 till nu. Var under åren 1973-1980 elitidrottsman (fäktning) med många resor till

världscup, världsmästerskap och Olympiska spel. Har varit i ett 30-tal länder. Intressen: fäktning, tennis, svensk historia, skriver just nu en bok om avancerad fäktstrategi.

HYLLNINGAR

Sedan föregående Travlar-Nytt gratulerar vi:

- ☺ Nils Olof Adler 85 år
- ☺ Anders Bragée 85 år
- ☺ Georg Mazur 80 år
- ☺ Lars-Eric Malmquist 75 år
- ☺ Harry Nilsson 75 år
- ☺ Arne Weise 75 år
- ☺ Folke Alkbrant 70 år
- ☺ Uno Grönkvist 70 år
- ☺ Leif H Hjärke 65 år
- ☺ Björn Lilliehöök 60 år
- ☺ Björn Lönnqvist 60 år
- ☺ Anders Ryman 50 år
- ☺ Anders Backlund 40 år
- ☺ Johan Kuylenstierna 40 år

IM MEMORIAM

Professor em **Gunnar Kullberg**, född 1926, invald 1997. Professor i Production and Materials Engineering vid Lunds Universitet. FoU-direktör i Södermanlands län. Rest Sydafrika, Japan, Kina, Nordamerika och Nya Zeeland.

Travellers Club beklagar förlusten.

TRAVELLERS CLUB I STOCKHOLM

c/o P-O Myrén
Björnbacken 4
SE-133 36 Saltsjöbaden

Telefon: 08-717 68 05
Fax: 08-717 95 55

E-post: travlarnytt@travellersclub.se
www.travellersclub.se

För att vi skall lyckas med att göra ett bättre och intressantare TravlarNytt är vi beroende av hjälp från våra medlemmar som ständigt åker runt jorden. Vi vill gärna att ni skickar in lite längre hälsningar med upplevelser, kuriosor, fakta och annat som ni tror kan intressera läsarna. Skicka gärna med färgbilder.

Material och frågor kring detta kan skickas till Clas Göran Carlsson, Hästängsvägen 14, SE-187 33 Täby eller helst via mail till clasgoran.carlsson@telia.com

KALENDARIUM

APRIL

5

TISDAG
2005

ÅRSMÖTE

Plats: Sällskapet, Arsenalsgatan 7

Föredrag: Fred Goldberg

Klädsel: Smoking eller mörk kostym

OBS! Endast medlemmar inga gäster vid årsmötet.

MAJ

3

TISDAG
2005

ORDINARIE MAJMÖTE

Plats Sällskapet, Arsenalsgatan 7

Föredrag: {meddelas senare}

Klädsel: Smoking eller mörk kostym

OSA senast fredagen i veckan innan sammankomsten

E-post jag.kommer@travellersclub.se eller clindberger@hotmail.com

Web www.travellersclub.se

Claes Lindberger, Flyghamnsvägen 28, SE-183 64 Täby

(08) 5603 5451 eller (070) 953 5950

OBSERVERA

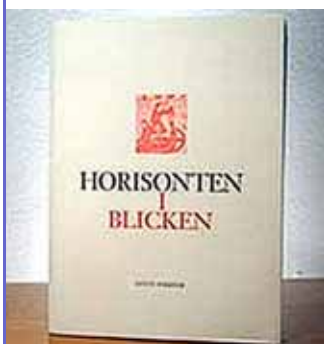
ANMÄLAN ÄR BINDANDE DÅ KLUBBEN MÅSTE GÖRA RESERVATIONER OCH BESTÄLLNINGAR I FÖRVÄG. SKER EJ AVBOKNING SENAST FREDAGEN I VECKAN INNAN SAMMANKOMSTEN, MÅSTE VI TYVÄRR DEBITERA KUVERTAVGIFTEN, DÅ DETTA BLIR EN KOSTNAD FÖR KLUBBEN.

BESÖK VÅR HEMSIDA WWW.TRAVELLERSCLUB.SE

BUTIKEN

Klubbnälen (50 kr) och boken om klubbens histori (395 kr) finns att köpa hos klubbens sekreterare Anders Lindeen. Han brukar ha dem med sig till våra klubbmöten, men kan även kontaktas på (070) 671 6758 eller anders.lindeen@telia.com

HOPPSAN...

Despite being born with only one finger on each hand, Randy was determined to fulfill his dream of hitchhiking across the country.

BEER & ICE CREAM DIET

As we all know, it takes 1 calorie to heat 1 gram of water 1°C. Translated into meaningful terms, this means that if you eat a very cold dessert, the natural processes which raise the consumed dessert to body temperature during the digestive cycle literally sucks the calories out of the only available source, your body fat.

For example, a dessert served and eaten at near 0°C will in a short time be raised to the normal body temperature of 37°C. For each gram of dessert eaten, that process takes approximately 37 calories as stated above. The average dessert portion is 168 grams. Therefore, by operation of thermodynamic law, 6 216 calories are extracted from body fat as the dessert's temperature is normalized.

Allowing for the 1 200 latent calories in the dessert, the net calorie loss is approximately 5 000 calories. Obviously, the more cold dessert you eat, the better off you are and the faster you will lose weight, if that is your goal.

This process works equally well when drinking very cold beer in frosted glasses. Each ounce of beer contains 16 latent calories, but extracts 1 036 calories in the temperature normalizing process. Thus the net calorie loss per ounce of beer is 1 020 calories. It doesn't take a rocket scientist to calculate that 12 240 calories are extracted from the body in the process of drinking a can of beer.

Frozen desserts, e.g., ice cream, are even more beneficial, since it takes 83 cal/gram to melt them and an additional 37 cal/gram to further raise them to body temperature. The results here are really remarkable.

Unfortunately, for those who eat pizza as an excuse to drink beer, pizza (loaded with latent calories and served above body temperature) induces an opposite effect. But, thankfully, as the astute reader should have already reasoned, the obvious solution is to drink a lot of beer with pizza and follow up immediately with large bowls of ice cream.

We could all be thin if we were to adhere religiously to a pizza, beer, and ice cream diet. Happy eating!

**NÄSTA NUMMER KOMMER
I JUNI 2005**